

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 41 20. oktobra 1977 Leto XV

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel

Tehnični urednik:
Sine Kovič

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Uprava in naročninski oddelk »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598/XI, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
50100-633-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Cesta prinaša novo življenje str. 5

Kultura v SLO je neločljiva enota odpora str. 7

Marsikaj je manjkalo, srce pa ne str. 8

Gubčeva brigada str. 13

Ta pomnik
postavljamo vam
partizanom
pomorščakom,
ki prelili ste kri za
svobodo morja,
za pravico naroda,
za srečo otrok,
za življenje nas, v
zahvalo in spomin
nam preživelim,
današnjim in
prihodnjim
rodovom,
v zavest in opomin,
DA Z MORJEM
TUDI KRI
VALOVI...

V težkih dneh, ko
vas pozval je Tito
šli ste, pomorščaki
partizani,
v borbo neustrašno
zmagovito,
domovini in
svobodi vdani!

V okviru občinskega praznika in letošnjih Titovih ter partijskih jubilejev ter petintridesete obletnice jugoslovanske vojne mornarice in pomorstva SFRJ, se je minuli teden v piranski občini zvrstila vrsta dogodkov, slovesnosti. Nepozaben je bil tudi petek, ko je v portoroški zaliv priplulo več ladij Jugoslovanske vojne mornarice... svoj vrh pa je praznovanje doseglo v soboto, ko so na ploščadi v Portorožu odkrili spomenik partizanom-pomorščakom, delo akademskega kiparja Janeza Lenassija.

(napis v zvezdi spomenika partizanom pomorščakom. Avtor besedila dr. Rado Bordon)

Nov spomenik v Kamnjah

In v našem delu
vstane nova sila
ki svet bo zrušila
in dogradila
Srečko Kosovel

– Tako je zapisano na novem spomeniku, ki so ga v nedeljo odkrili v vasi Kamnje v spomin na 32 umrlih in padlih za svobodo iz Kamenj in Potoč. Slovesnosti, ki se je udeležilo prek 1000 ljudi, mnogi so prišli tudi iz zamejstva, je bil slavnostni govornik Srečko Čebren-Zdravko, eden od prvih aktivistov OF na tem območju. Ob tej priložnosti je Karl Nardin-Jakec razvil krajevni odbor ZZB NOV prapor. V kulturnem programu je nastopila godba na pihala šempetrskih Vozil, recitatorska skupina iz Kamenj in mešani pevski zbor Antona Možina iz Brij.

Obenem z odkritjem spomenika pa so krajani Kamenj počastili tudi krajevni praznik, ki ga slavijo v spomin na 13. oktober 1944, ko je okupator požgal v Kamnjah več poslopij in ustrelil pet krajanov in na 21. junij, ko so Nemci v Dobravljah ustrelili pet krajanov iz Potoč.

J. ALIČ

Pojasnilo naročnikom TV 15

Vedno pogosteje se dogaja, da naročniki našega časnika, TV 15 ne prejmejo v četrtek oziroma v petek, kot gre pričakovati, ampak se dostava zavleče tudi preko nedelje. Zgodi se tudi, da naročnik prejme le naslovni listek. Razumljivo je, da pritožbe v takšnih primerih kar dežujejo na naslov našega uredništva in naše uprave, ki, iskreno povedano, pri vsem tem ne nosita nobene krivde.

Pa smo skušali priti tem stvarim do dna! Pozanimali smo se pri ČGP »Delo« (časopisna proizvodnja) ter pri maloprodaji in distribuciji (istega podjetja), kjer TV 15 odpremljajo. Ugotovili smo, da tiskana naklada že iz časopisne proizvodnje ne pride pravočasno in zaradi tega tudi odpremni oddelek (maloprodaja in distribucija pri ČGP »Delo«) ne more pravočasno in v normalnih pogojih dela odpremiti vseh izvodov na odpremni oddelek in to – vsako sredo, najkasneje do 18.20, kot je dogovorjeno. Ker jih »lovi« čas, kot sami trdijo, delo pri tem, razumljivo, ne more biti v redu opravljeno.

Zato in pa, ker nimamo nobenega zagotovila, da se bo stanje čez noč popravilo, vljudo prosimo vse tiste naročnike, ki TV 15 ne prejmejo v redu, da to nemudoma sporoče upravi časnika TV 15 (Ljubljana, Miklošičeva 28, I) pisмено ali na na telefonsko številko: 320-486. Vemo, da bo za vse, ki se nam bodo oglasili, to dodatno breme. Vendar prosimo, da našo prošnjo z razumevanjem vzamete na znanje. Hvaležni vam bomo za vsako tovrstno reklamacijo ali opozorilo, ki bo, če že ne povsem, vsaj delno popravilo obstoječe stanje.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA TV 15

vsebino zapisa. Najde se tudi kak nezadovoljnej, to je povsem razumljivo, ki pač kritizira, pa četudi nima osnove za to.

Samo tekom enega leta so se razmere v domu neverjetno izboljšale! Hrana je znatno boljša in obilnejša. Osebe je vljudo in ustrezljivo. Stavba je dobila prepotrebni telefon. Veliko presenečenje nam je uprava doma pripravila s tem, da nam je vsak dan na voljo zdravnik. Taka skrb za pomoči potrebne člane borčevskih organizacij je vredna pohvala in se ob tej priložnosti v imenu naše skupine osebju delovne skupnosti doma v Banjolah najlepše zahvaljujeva.

Počitniško vzdušje samo nas večkrat vzpodbudi, da zapojemo in da nam je tako večer še prijetnejši. Upamo, da s tem ne kalimo nočnega miru. Z lepimi spomini in z obljubo, da se prihodnje leto spet snidemo se vsako leto vračamo domov.

Med našim oddihom letos smo doživeli prijeten dogodek – vrnitev našega dragega maršala z dolge poti po SZ, Kitajski in Koreji. Ob tem dogodku smo mu poslali čestitko za srečno vrnitev s podpisi vseh dopustnikov, in mu zaželeli še mnogo zdravih in srečnih let.

TONČKA BERČIČ
MARIJA BRICELJ

O šoli v naravi – v Valovinah

Lepo je bilo poslušati našo himno, partizanske pesmi

Počitniško naselje borcev v Pulju že nekaj let daje v začetku in ob koncu poletne sezone na razpolago svoje zidane hišice osnovnim šolam iz Ljubljane, Vrhnike, Sevnice in drugih krajev Slovenije; pa se naselje v juniju in septembru spremeni v veliko, resnično življenjsko celodnevno šolo.

V letošnjih prvih septembrskih dneh sem ob preživljanju svojega dopusta srečal v naselju okoli štiristo otrok in petinštirideset njihovih učiteljev, ki so pritegnili mojo pozornost v začetku predvsem z lepim vedenjem in disciplino. Pomešal sem se mednje in povedali so mi, da so četrtošolčki desetih osnovnih šol iz Lendave in okolice. Lepo je bilo poslušati njihove pogovore, ki so kar izmenoma tekli v slovenskem in madžarskem jeziku, ne da bi sploh premišljali, da je različen jezik lahko pregrada za prijateljstvo.

Pa lahko zapišem, da je bilo za nas borce v naselju dopustniško življenje ob pogledu na vesele, mlade in zdrave otroke prava poživitev, čeprav sem se ob prihodu nekako ustrašil ob misli, da mi kopica otrok lahko skali moj počitniški mir.

Opazoval sem njihov delovni dan in presenetila me je dobra organizacija in pestrost programa. Lepo je bilo poslušati našo himno in partizanske pesmi ob jutranjem dviganju in večernem spuščanju prapora. Žarečih obrazov so spremljali otroci dnevno prehodno zastavico, ki je bila nagrada za najboljši razred in tekmovanje, ki ni bilo namenjeno dobremu znanju, ampak je najboljša skupina morala izstopati tudi v skrbi za disciplino, red in čistočo. Prisotna je bila skrb, kako mladega človeka naučiti na spoštovanje zastave, predvsem pa na kolektivno življenje, s katerim se bo večkrat v življenju srečeval v dijaških domovih – v vojašnici ali akademiji in potem na svojem delovnem mestu. Seznanjali so se tudi s Puljem in njegovo okolico, kamor so hodili na izlete. In ne nazadnje, krepili so svoje mišice in pridno plavalili in se učili drugih veščin.

Tako je bilo v Valovinah, v naselju ZZB NOV Maribor.

Ob pomoči upravnika naselja – Jožeta Pretnarja, upokojenega kapetana bojne ladje, – pa so ti otroci šole v naravi tudi na svojstven način praznovali petintrideseto obletnico naše vojne mornarice. Na predvečer praznika so jim mornarji pripravili v naselju pester kulturno-zabavni program, na koncu pa jih je Drago Štok, komandant garnizije v Pulju, povabil, naj jih naslednji dan obiščejo na bojnih ladjah. Mornarji in naša vojna mornarica tem pionirjem res niso mogli pripraviti lepšega presenečenja ali svojemu prazniku. Otroci iz lendavske občine gotovo ne bodo pozabili prijetne plovbe z novimi bojnimi ladjami po našem Jadranu. In to največje doživetje za takega otroka

lahko marsikomu določi tudi bodoči poklic – biti čuvar naših modrih meja.

Morda je tudi moje dolgoletno delo z mladimi, ki sega v predvojna skojevska leta, prispevalo k temu, da smo se še bolj spoprijateljili in postali tovariši. Prosili so me, naj jim pripovedujem o naši narodnoosvobodilni borbi in revoluciji. Tako zavzetih poslušalcev in prijetnih sogovornikov že dolgo nisem imel in še bolj sem prepričan, da je potrebno gojiti tradicije narodnoosvobodilnega boja – ter da so mladi zanje zelo dovzetni. Gotovo pa bomo morali mi vsi, tudi borci, še več, predvsem pa bolj organizirano sodelovati v prenašanju teh bogatih življenjskih izkušenj na našo mladino.

Šola v naravi, ki sem jo imel priložnost opazovati v naselju, ni samo popestritev učno-vzgojnega procesa, ampak mnogo več. Gotovo človeka najbolj pritegnejo pristni odnosi, ki se razvijajo med učitelji in učenci. Ne morem pozabiti prizora, ko so otroci stali v vrsti ob tušu, njihova tovarišica pa je enemu za drugim prala glave. Takšen način vzgajanja mladine pa zahteva tudi večjo angažiranost, požrtvovalnost vzgojiteljev in ne nazadnje jim nalaga tudi mnogo večjo odgovornost kot klasičen pouk v šolskih razredih.

To je delo, ki zahteva celega človeka in dobrega vzgojitelja.

Po mojem mnenju so šole v naravi še kako potreben način vzgajanja mladine. Vprašanje je le, ali se tega dovolj zavedamo, ali jim posvečamo dovolj pozornosti in ali tej obliki pedagoškega dela nudimo dovolj družbene pomoči.

To veliko delo in težavno breme odgovornosti so učitelji šole v naravi iz Lendave, tu je še posebno omeniti prizadevanje izobraževalne skupnosti in njene predstavnice Elizabete Urisk, resnično skrbno in odlično opravili. Svoj delež pa je prispevalo tudi lepo okolje počitniškega naselja, katerega uprava, na čelu z upraviteljem Jožetom Pretnarjem, s svojimi izkušnjami, dobro prehrano in organizacijo, skrbi za dobro počutje svojih gostov.

Ne glede na to, da so take šole več ali manj dobro pripravljene, bi vendarle priporočil, da se v to zvrst vzgoje vključi čim pristnejši način prenašanje tradicij naše ljudske revolucije, ob tem pa seveda ne bi smeli pozabiti, kako otroci opazujejo naravo, pojmujejo in vrednotijo zgodovino naše domovine.

IVAN GORJUP
Gregorčičeva 54
p. Maribor

Še o Banjolah

Odmev na »Dopustniško trpljenje v Banjolah«, 34. številka TV 15

Ob prebiranju časnika TV 15, sva se ustavili pri članku »Počitniško trpljenje v Banjolah«. Ker že nekaj let letujeva v tem našem počitniškem domu in sva z nekaj drugimi dopustniki več ali manj stalna skupina, sva se odločili oglasiti v imenu nas vseh. Naj še poveva, da so to tovariši in tovarišice iz več krajev Slovenije, od Dolenjske do Štajerske. Že več let zapored se v začetku septembra dobimo v Banjolah. V tem obmorskem kraju nam je srečanje z našimi partizanskimi ljudmi nadvse prijetno, saj preživljamo dni tudi ob spominih na ne tako daljno preteklost.

Glede imenovanega članka pa naslednje: Predvsem je to naš dom, dom zveze borcev! Ker so nama razmere v domu dobro znane, se ne strinjava z

V slovo – pest slovenske zemlje

Slovenski borci NOV in njihovi družinski člani, ki so v zadnjih nekaj letih svoj dopust preživeli v Banjolah, se verjetno še spominjajo prijazne in zgovorne blagajničarke Jelene Vujić. Ta družbenopolitična delavka iz Pulja je za vsakega našega borca našla lepo in tovariško besedo, umrla pa je v trenutku, ko se je delovni kolektiv počitniškega doma ZZB NOV Slovenije Banjole pripravil za izlet v Slovenijo. Pokopali so jo na puljskem pokopališču, o njej in njenem liku pa so spregovorili tudi predstavniki naše borčevske organizacije. Poleg venca so v njen grob položili nekaj pesti naše, slovenske zemlje, saj je Jelena prav prek naših borcev vzljubila Slovenijo, ki je bila, kot je večkrat poudarjala, njen drugi dom.

**Poklicna
rehabilitacija je
dolžnost invalida
in družbe**

S seje komisije za vojaške vojne invalide

Poklicna rehabilitacija je dolžnost invalida in družbe

Predlog sprememb in dopolnitev republiškega zakona o vojaških invalidih, nakup motornih vozil za invalide ter informacija o pripravah samoupravnih sporazumov o ureditvi zdravstvenega varstva v naši republiki, so bile glavne teme pogovora na prvi jesenski seji komisije za vojaške vojne invalide republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Člani te komisije so se sestali prejšnji petek v Ljubljani.

stroškom za zdravlila. Po sedanjih določilih so prispevkov za zdravlila oproščeni poleg osebnih vojaških invalidov le še tisti družinski invalidski upravičenci, ki prejajo višino invalidski dodatek. Ker so družinski invalidski upravičenci že starejši ljudje, naj bi bili prispevkov k stroškom za zdravlila po mnenju komisije upravičeni vsi uživalci invalidskega dodatka, če ne že vsi uživalci družinske invalidnine.

Po predloženem osnutku sprememb naj bi se spremenil tudi 23. člen, in sicer tako, da bi pravico do poklicne rehabilitacije, materialnega zagotovi-la in zdravstvenega varstva med poklicno rehabilitacijo priznali tudi oseb-am, ki jim ni bilo prizna-no svojstvo vojaškega mi-rovne invalida, če znaša njihova telesna okvara po

predpisih o vojaških invalidih najmanj 30 odstotkov. Sedaj je bil pogoj za te pravice 60 odstotna okvara organizma. Spremenili naj bi se tudi naslednji členi, ki urejajo višino oskrbnine v času poklicne rehabilitacije, in naj bi, seveda, če bodo predlagane spremembe zakona sprejete, polna priznavalnina znašala namesto sedanjih osemdeset vseh sto odstotkov povprečnega osebnega dohodka zaposlenega v republiki v preteklem letu, minimalna oskrbnina pa naj bi ne bila manjša od 30 odstotkov (sedaj deset odstotkov) povprečnega mesečnega dohodka. Če je invalid v času poklicne rehabilitacije začasnó prijavljen v drugem kraju (kjer se poklicno rehabilitira), naj bi se mu oskrbnina povečala za 30 (sedaj 15) odstotkov, če pa vzdržuje

družino, pa za 60 (sedaj 30) odstotkov. Toliko izboljšani pogoji naj bi vzpodbujali mirovne vojaške invalide (za vojaške vojne invalide je poklicna rehabilitacija že zaključena), da bi se odločali za poklicno rehabilitacijo in tako bili bolj koristni družbi in sebi kot sedaj, ko se največkrat odločijo za rentništvo. Seveda pa je pri tem treba poudariti, da mirovni vojaški invalidi po nesreči največkrat ostanejo prepuščeni sami sebi in nekateri niti ne vedo za pogoje poklicne preusmeritve, mogoče pa bi bilo celo prav, če bi poklicna rehabilitacija postala zakonska obveznost.

Uvoz avtomobila za invalide

Komisija za vojaške vojne invalide je podala tudi

informacijo o pogojih, pod katerimi lahko vojaški in civilni invalidi uvozijo specialno motorno vozilo. Ti pogoji so določeni v odloku ZIS o pogojih, pod katerimi se lahko uvozijo motorna vozila (Ur. l. SFRJ št. 26/77), ter s pravilnikom zveznega sekretarijata za finance o uporabi davčnih stopenj ter o načinu evidence, obračunavanja in plačevanju davka od prometa proizvodov in storitev (Ur. l. SFRJ št. 25/77).

Invalidi, ki jim je zaradi telesne okvare potrebno specialno motorno vozilo, lahko vozijo osebno motorno vozilo s posebej skonstruiranimi napravami, ki so odvisne od vrste telesne okvare. To pravico imajo tisti vojaški invalidi, ki jim je spodnja ali zgornja okončina amputirana ali najmanj 60 odstot-

no okvarjena, in tisti, ki so po 2. členu pravilnika o oskrbovanju vojaških invalidov z ortopedskimi pripomočki upravičeni do naprave za varno vožnjo – do saksomata.

Ob uvozu morajo predložiti potrdilo občinskega upravnega organa za vprašanja borcev in vojaških invalidov, da jim je tako vozilo glede na njihovo okvaro potrebno.

Invalidi, ki so zaradi telesne okvare stalno vezani na invalidski voziček, so oproščeni plačila prometnega davka pri nakupu osebnega avtomobila za lastno uporabo, če predložijo prodajalcu oziroma carinarnici potrdilo invalidske komisije oziroma zavoda za rehabilitacijo invalidov, da so vezani na uporabo invalidskega vozička in jim je zato potreben osebni avtomobil, ter da so vozilo sposobni voziti. Tak upravičenec mora imeti vozniško dovoljenje, ki je bilo izdano po nastanku invalidnosti. Avtomobil je mogoče registrirati le na ime kupca, kupi pa ga lahko neposredno od proizvajalca ali v trgovini, lahko pa ga tudi uvozi. Avtomobil s posebej skonstruiranimi krmilnimi napravami je mogoče uvoziti pod splošnimi pogoji z nakupom za devize, s plačilom carine ter s plačilom prometnega davka, ki so ga oproščeni le invalidi, ki so stalno vezani na invalidski voziček. Ker pri tem nastajajo precejšnje težave, predlaga komisija za vojaške vojne invalide, da bi kakšna naša tovarna avtomobilov začela izdelovati avtomobile z avtomatskimi prestavami, ali pa jih vsaj uvažala. Avtomatične prestave naj bi se smatrale za ortopedski pripomoček in nadomestile sedanji saksomat.

Po sedaj veljavnih predpisih imajo vojaški invalidi z najmanj 60 odstotno okvaro spodnjih in 80 odstotno okvaro zgornjih okončin ter slepi invalidi pravico do regresa pri nakupu motornega vozila. Invalidi 1. skupine, ki morajo uporabljati invalidski voziček in invalidi, ki so popolnoma slepi, dobivajo avtomobil v uporabo kot ortopedski pripomoček. Invalidi z najmanj 60 odstotno okvaro spodnjih okončin lahko dobijo v avtomobil vgrajen saksomat, invalidi 1. skupine pa ustrezno prirejene krmilne naprave.

Komisija za vojaške vojne invalide se je vključila tudi v razpravo o samoupravnih sporazumih o ureditvi zdravstvenega varstva v Sloveniji ter obravnavala predlog statuta ZZB NOV Jugoslavije. Ta statut je, (mimogrede naj povemo, da ni preveden v slovenščino) sedaj v obravnavi na terenu, kjer naj bi ga komisije pri občinskih odborih čimbolj natančno obravnavale in pripombe posredovale komisiji za vojaške vojne invalide pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije.

MILAN VOGEL

V štirih letih kupili enajst stanovanj

Na seji zbora delegatov samoupravne enote za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu v Slovenj Gradcu so ugotovili, da je bilo v letih od 1974 do 1977 iz sredstev ZZB NOV pri solidarnostnem skladu kupljenih enajst družbenih najemnih stanovanj, od tega devet v Mislinji in dvoje stanovanj v Slovenj Gradcu.

Komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj ZZB NOV je v skladu z odlokom v preteklem obdobju usmerjala sredstva izključno za nakup družbeno najemnih stanovanj in s tem reševala stanovanjska vprašanja udeležencev NOV z dvojnimi štetjem let, vdov padlih ali po vojni umrlih udeležencev NOV in za pridobitno delo nesposobnih otrok padlih ali po vojni umrlih udeležencev NOV.

Na podlagi ugotovitev, da precej borcev predvsem kmetov-borcev ne more dobiti posojila za obnovo svoje stanovanjske hiše, njihovi tovariši v rednem delovnem razmerju imajo za to boljše možnosti, je komisija pri sprejemanju finančnega načrta za leto 1977 predlagala zboru delegatov samoupravne enote za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu, da večji del sredstev nameni za posojila za obnavljanje stanovanjskih hiš udeležencem NOV. Tako so za rekonstrukcijo in revitalizacijo stanovanjskih hiš udeležencem NOV odobrili 710.000,00 dinarjev, od katerih bodo 350.000,00 sredstev porabili letos, ostanek pa leta 1980. S tem predlogom se zaradi reševanja nekaterih kritičnih primerov poveča natečajna vsota za 110.000,00 dinarjev.

ADOLF ANKON

Na podlagi medrepubliškega dogovora o skupnih kriterijih pri urejanju pravic borcev, vojaških invalidov ter družin padlih in umrlih borcev, te pravice so urejene s predpisi republik in pokrajin, ter v skladu z nekaterimi novimi problemi, predlaga komisija za vojaške vojne invalide pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije nekatere dopolnitve in spremembe republiškega zakona o vojaških invalidih, ki je bil objavljen v Ur. l. SRS 38/74. Te spremembe so nujne, da bi bila skrb za borce, vojne invalide in druge upravičence v vsej državi vsaj približno enako urejena. Najprej komisija predlaga spremembo 3. člena po katerem naj bi se pravica do invalidskega dodatka za ženske znižala s sedanjih 55 na 50 let. Ta problem je v drugih republikah in avtonomnih pokrajinah že urejen, zato ga moramo urediti tudi v Sloveniji. Nadalje predlaga komisija spremembo tretje točke. 5. člena, po katerem naj bi invalidi in uživalci družinske invalidnine, ki se sami preživljajo, obdržali svojstvo samohranilca in pravico do sto odstotnega povečanja invalidskega dodatka tudi v primerih, ko se zaradi starosti in onemoglosti preselijo k sorodnikom ali ožjim družinskim članom, da bi si s tem zagotovili nego in boljšo oskrbo. To naj bi veljalo tudi za invalidske upravičence, ki v kraju bivanja nimajo ožjih sorodnikov in prejajo petdeset odstotni invalidski dodatek, če se k ožjim sorodnikom preselijo iz enakih razlogov. Namen te spremembe je predvsem rešiti problem ostarelih in onemoglih ljudi, saj so to večinoma upravičenci, ki živijo sami in se v celoti ali večinoma preživljajo le z invalidskimi prejemki. Po sedanjih določilih zakona bi s tem, če bi se preselili k ožjim družinskim članom ali sorodnikom, ne izgubili le svojstvo samohranilca in s tem pravico do sto oziroma petdeset odstotkov povečanja invalidskega dodatka, ampak bi jim bil invalidski dodatek celo zmanjšan glede na višino dohodkov nove gospodinske skupnosti. Predlagani spremembi ne bi vplivali na povečanje izdatkov za invalidsko skrbstvo, bistveno pa bi pripomogli k reševanju problemov ostarelih in onemoglih. Člani komisije pa so ugotovili, da bo treba še natančneje določiti pogoje, pod katerimi se bo lahko invalidski upravičenec preselil, da ne bo izgubil pravice do invalidskega dodatka, da ne bi prihajalo do izkoriščanja zakona.

Komisija predlaga tudi spremembo 21. člena republiškega zakona o vojaških invalidih, s katerim so urejeni prispevki k

Partizanska bolnišnica pri vasi Jesenovo

Z ukazom sanitetnega oddelka 4. operativne cone je bila jeseni leta 1944 v neposredni bližini vasi Jesenovo pri Čemšeniku zgrajena partizanska bolnišnica. Postavljena je bila v grapi ob studencu in zgrajena iz smrekovih desk ter zavarovana pred vlago s strešno lepenko. Po končanih tesarskih delih so jo zasuli in je bil vhod le skozi tri odprtine. V prostoru za operacije je bila odprtina za prezračevanje, odprtina nad zasilnim izhodom pa je bila odprta le takrat, kadar smo bili v strogi pripravljenosti.

V bolnišnici je bilo prostora za štirideset ranjencev, največ pa je bilo v njej šestintrideset ranjencev ter pet članov osebja. Poleg prostora za ranjence je bil prostor za operacije, kuhinja ter prostor za zdravniško osebje.

Bolnišnica je delovala v strogi tajnosti, na kar smo pazili tudi pri izbiri osebja. Za obveščanje o dogodkih zunaj bolnišnice je bil določen član osebja in o novih ranjencih sta le v izrednih primerih obveščala kmeta Štrajhar in Zupan iz Jesenovega. Ranjence smo v bolnišnico prinašali samo ponoči in tudi ozdravele smo odpuščali samo v temi. Za prehrano je skrbel gospodarski odbor, ki je deloval na takratnem čemšeniškem območju. Ker je bila bolnišnica dober streljaj od jesenoviške žage, so bile vse operacije ob acetilenskih svetilkah ponoči. V tej podzemeljski bolnišnici je zdravil danes že pokojni dr. Jože Dolanc-Boštjan, nekaj časa pa tudi dr. Stojan Frank.

V bližini izhodne odprtine smo imeli položeno desko, da so ozdraveli ranjenci, ki so imeli zavezane oči, mislili, da gredo po brvi čez potok, ki je šumel v bližini. Ozdravele ranjence smo vodili na različne kraje, odvisno od tega, kje se je nahajal sovražnik. Največkrat smo jih odpeljali v Znojile, Gamberk, Vrhe in Doberljevo. Posebej previdni smo morali biti pozimi. Sledi v južnem snegu smo vsako jutro polivali z vročo vodo tudi do nekaj sto metrov od bolnišnice. Laže je bilo v suhem snegu, ko je zadostovalo, da si za seboj vlekel vejo in si zabil sledi. Največkrat pa smo hodili po strugi potoka in tako zakrili sledi, da jih tudi najbolj izkušen pes ne bi mogel najti.

Hrano smo največkrat pripravljali ponoči. Del so jo pripravili pri kmetih v vasi Jesenovo, nekaj pa v sami bolnišnici. V štedilniku, ki smo ga imeli v bolnišnici, smo smeli kuriti le ponoči, da ne bi sovražnik opazil dima. Izbirali smo celo gorivo. Včasih je bilo nujno pogreti vodo ali prekuhati instrumente za nujen ktrurški poseg. Takrat smo kurili z lesnim ogljem, ponoči pa

smo kurili z drvmi brez lubja.

Skrbel sem za stike s svetom

Vsak dan sem v mraku odšel na javko v Jesenovo, da sem dobil podatke o novih ranjencih. V bolnišnico je bilo treba spraviti tudi sanitetni material, ki smo ga dobivali večinoma preko terenske organizacije v Knezdolu, kjer je bila zveza z osebjem trboveljske bolnišnice. Veliko sanitetnega materiala smo dobili prav tako preko iste terenske organizacije iz Zagorja, od koder ga je pošiljala mag. Breda Kolenc. Posebne pošiljke smo dobili tudi od zaveznikov, tako da ni bilo pomanjkanja sanitetnega materiala, razen zahtevnejših zdravil in krvne plazme.

Tudi za hrano je gospodarska organizacija na čemšeniškem območju dobro skrbela. Zbirali so jo pri kmetih Štrajharju in Zupanu v Jesenovem. Vsak drugi dan smo dobili dvanajst hlebov kruha ter sveže meso, nekaj zaloga pa smo imeli tudi v skladišču, da bi ob sovražnikovi zasedbi vasi lahko vzdržali nekaj dni.

Vsak večer, ko sem se vračal iz vasi, sem vzel s seboj poročila o stanju na

bojiščih ter pošto, ki so jo ranjenci še posebej nestrpno pričakovali.

Ob jutranjem svitu sem moral pregledati okolico ter zapreti in zamaskirati vhodno odprtino. Nato sem odšel na bližnji greben, od koder sem imel dober pregled nad okolico, da bi poskušal ustaviti morebitnega sovražnika.

V prostem času sem bil vedno med ranjenci, saj sem bil takrat edina vez med bolnišnico in zunanjim svetom. Veliko sem moral pripovedovati in se večkrat tudi šaliti. V njihovih očeh sem razbral izraz notranjega zadovoljstva.

Pogreb

Ko sem se nekega jutra vrnil z nočnega pohoda, so mi povedali, da je eden izmed ranjencev umrl kljub prizadevanjem zdravniškega osebja, da bi mu pomagali. Treba ga je bilo pokopati, vendar smo morali čakati do večera, da ga bomo pokopali skrivaj. Skoraj ves dan smo molčali in vsak se je zaprl vase. Nekaj po enaindvajseti uri sva s Pušnikom okrog sto metrov od bolnišnice skopala grob. Ker krste ni bilo,

sva umrlega zavila v odejo in povezala z rabljenimi obvezami. Notranjost groba sva obložila z vejami in namesto cvetic sva na truplo nametala smrekovih veljic. Pod glavo sva mu položila zaprto stekleničko z zapisanimi podatki. Grob sva zasula in zamaskirala, da ga ni bilo mogoče videti. Ves čas sva molčala in bila pogreznjena vase. To je bil poseben pogreb ob luninem svitu in šumenju dreves!

Nestrpna sva se vračala v bolnišnico, ker sva pričakovala, da naju bodo ranjenci spraševali, kako sva ga pokopala. Toda vsi so molčali in nekaj minutni molk je prekinil dr. Dolanc, ki je razporedil delo za tisti večer.

Pred osvoboditvijo

Šestega aprila 1945 zvečer smo dobili osem novih ranjencev, ki so bili ranjeni ob napadu naših enot na sovražnikovo kolono v soteski Majorjeve žage pri Mlinšah. Ranjenci so pripovedovali, da je v bojih padlo štirideset sovražnih vojakov, uničena pa sta bila dva kamiona.

Lepi, sončni aprilski dnevi so se bližali h koncu. Okrog bolnišnice je

vse brstelo in travniki in polja so že ozeleneli. Še nikoli prej nisem s takšnim zanimanjem opazoval prebujajoče pomladi. Pa saj je bil to hkrati tudi prihod svobode!

Tretjega maja 1945 sem moral v Jesenovo s posebno nalogo že dopoldne. Opazil sem, da se v bližnjih vaseh zbirajo naše enote. O tem sem obvestil dr. Dolanca v bolnišnici. Ukazal mi je, naj v Jesenovem zvem, kaj se dogaja. V Jesenovem sem naletel na 2. bataljon Šlandrove brigade. Ker so za bolnišnice vedeli le sanitetni referenti, so me odpeljali v štab bataljona, saj drugim nisem hotel pokazati poboja. V komandi so mi naročili, naj pride na pogovor zdravnik. Takoj sem se vrnil v Jesenovo in sporočil dr. Dolancu. Moja hitra vrnitev je vse razburila, saj so sklepali, da se je zgodilo nekaj posebnega. Dr. Dolancu sem v prostoru za operacije povedal, da mora na pogovor v štab brigade, ranjenec pa sem dejal, da je v bližini ranjen partizan, ki potrebuje takojšnjo zdravniško pomoč.

Z zdravnikom sva odšla po skriti stezi do Jesenovega. V štabu 2. bataljona Šlandrove brigade so naju pričakovali in kmalu smo se začeli pogovarjati o trenutnem položaju. Dr. Do-

lanc je opozoril, da so te vasi rezervirane za bolnišnice, zato se enote v njih ne smejo predolgo zadrževati. Komendant bataljona nam je govoril o radijskih poročilih, ki so že napovedovala svobodo. Opozoril je, da moramo biti še kljub temu pripravljeni, da sprejmemo nove ranjence, saj boji še trajajo. Še isti večer dobili sedem novih ranjencev in tako se je njihovo število v bolnišnici povečalo na šestintrideset.

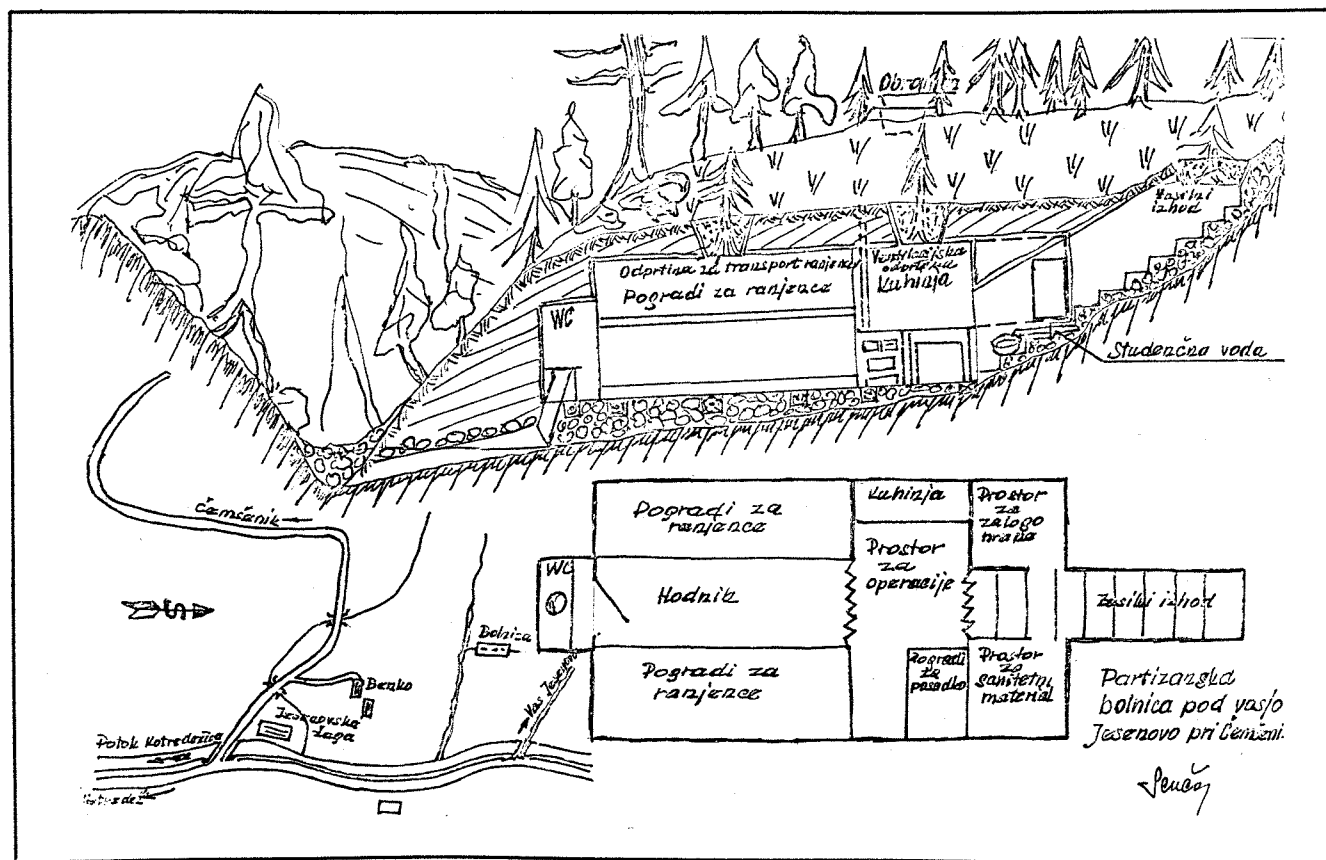
Na dan svobode

Kmalu po jutranjih opravilih 9. maja 1945 sem se odpravil v Jesenovo in nato še v Zaloko, kjer je bil sedež gospodarskega odbora. Stopil sem v hišo, kjer je bilo polno znancev in vsi so bili prav dobre volje. Povabili so me, naj prisedem. Gospodinja je prinesla kozarce in vsa družba je hotela, naj z njimi pijem. Ko so videli, da se ne morem sprostiti, so povedali: »Danes je konec vojne!« Še danes mi te besede zvenijo v ušesih. Vzel sem poročila, po kateri sem prišel, in oddiral proti bolnišnici. Noge so me nosile kot še nikoli. Do bolnišnice sem prišel brez vsakega oprezanja in pred vhom sem se dvakrat ustrelil. Ko sem se spustil skozi odprtino, so opazili, da se vedem drugače, kot običajno. Nisem mogel dolgo vzdržati. »Fantje, vojne je konec! Tu so poročila!« sem zakričal in nastalo je nepopisno veselje. Ko sem bral poročila, se mi je zdelo, da sem na odru. Pogradi so bile lože in z njih so gledali nasmejani obrazi.

Ranjenci so takoj hoteli iz bolnišnice. Dne 10. maja se je dr. Dolanc odpeljal v Trbovlje, da je uredil prevoz ranjencev. Naslednji dan je dr. Dolanc pred prevozom pregledal vse ranjence in odločil, da lahko gredo laže ranjeni domov pod pogojem, da se bodo takoj javili v ambulanto, druge pa smo 13. maja prepeljali v trboveljsko bolnišnico.

Ko smo zapuščali bolnišnico v Jesenovem, je v nas ostal spomin, ki ga neguje vsak po svoje. Spominjamo se tudi dobrih ljudi v okoliških vaseh, ki so nam nesebično pomagali.

ANTON SENČAR

Rekli so mu: »tardec fajmošter«

Ko so ženice v Rogaški Slatini takoj po vojni tik cerkve zagledale visokoraslega, čokatega možakarja v duhovniškem talarju, so se razkropile na vse strani kot kure, sika-joč: »Tardec fajmošter grejo, komunist, bogna-svari!«

Ženice so bežale, Avgust Štancer, slatinski duhovnik, pa ni hotel nikomur nič žalega. Nasprotno, vse življenje je trdil: »Vsak človek je dober, če dobro ravnamo z njim.« To življenjsko maksimo je obdržal do današnjih dni, do pokoja.

Sediva v farovžu in klepetava. Vlečeva cigarete, vrtava po zgodovini, po občutkih, trgava dogodke iz pozabe. Štancer je še vedno čokat in neupog-njen kot včasih. Tu in tam ga neznana sila izvleče iz mize in zakorači po so-bici. Zanese ga do odliko-vanj na steni, premisli se in odkoraka do knjižnice: Gorki, Finžgar, naši kla-siki, filozofi, raznovrstne izdaje svetih pisem. A že se vrne nazaj.

»Veste kaj, velikokrat so mi očitali, da se družim s komunisti... Ampak, če-mu se ne bi. Jaz gledam človeka skozi poštenost, takšnega, kot je do mene, drugo me ne briga. Kavo lahko pijem s komerkoli.«

Utrne čik, kaj kmalu prižge novo cigareto. Dim se vije pod strop.

»Življenje znam spošto-vati. To je važno, važnejše kot menijo nekateri. Tega so me naučili doma, tam v šmarskih hribih, kjer sem se 1912. leta rodil v siro-mašni družini. Bil sem zadnji od devetih otrok. Ni bilo ne vem kakšne izbire, res ne. Odšel sem na gimnazijo v Celje, končal sem jo v Mariboru in tam leta 1938 tudi semenišče.«

Ozira se naokoli. Proti predalom, v katerih je kaj-vem kaj. Dobrodušnost naravnost veje iz njega. Menda so močni ljudje vsi dobrodušni. Tako govore tisti, ki so vzeli človeka in njegovo dušo v svoje ro-ke.

»V tistih prevratnih dneh so me nastavili, še prej sem šel za šest mese-cev v vojsko, za kaplana v Bistrici ob Sotli,« nadalju-je začeto Avgust Štancer. »Nisem bil dolgo tukaj, a ne po svoji volji: prestavili so me zaradi upora proti takratnemu poslancu Mirku Bitencu, kasnejše-mu narodnemu izdajalcu.

Bitenc je hotel, da v cerk-vi skličem ljudi na politič-ni shod. Odločno sem se uprl: takšne reči ne spada-jo v cerkev, sem dejal Bi-tencu.«

Štancer razgrinja misli počasi, prekinja stavke, se nasmiha in tako komenti-ra svoje življenje. Pravza-prav si tisti, ki so ga pre-stavili v Trbovlje, svobod-njaško in napredno usmerjenega mladega du-hovnika, niso naredili ne

Avgust Štancer

vem kakšne usluge. Že kar takoj po prihodu se je povezal s trboveljskimi svobodomisleci, teden dni po okupaciji pa se je že znašel v Laškem, v ge-stapovskih zaporih, kjer je bil tri mesece skupaj z Lidijo Šentjurčevu.

Še danes »tardecmu faj-moštru« ni znano, zakaj so ga tako nenadoma izpu-stili, a če bi slutili njegovo nadaljnjo pot, bi ga goto-vo trdno privezali k pod-bojem.

»Nemudoma sem odšel na Šmarsko, na domačijo in se povezal z Anderluhi (mati in sestra Anderluho-vih sta bili ustreljeni) in kaj kmalu so začeli preko kanalov prihajati k nam aktivisti OF iz Trbovelj. Organizirali smo odpor od Šmarja do Slovenske Bi-strice, kjer sem imel bra-ta, tajnika OF.

Medtem je prišlo do iz-daje in dejali so mi, naj čimprej izginem, če ho-čem ohraniti glavo celo. Odrajljal sem na Hrvaško in bil nastavljen za kapla-na v Veliki Gorici pri Za-grebu.«

V Veliki Gorici se je za Štancerja začelo revolu-

cionarno delo. Povezal se je z Julijem Dimom, pri-hajal v stik z Mikom Špi-ljakom, zakaj kmalu je tu-di tukaj postalo vroče. Odrinil je na hrvaško osvobodeno ozemlje Bani-ja-Lika-Kordun (1943). Govoril je na shodih, raz-lagal ljudem o novi drža-vi, kjer ne bo izkoriščanja od nikogar pa je že spet prišla vest, da mora odpoto-vati na slovensko osvo-bojeno ozemlje, v Metliko in Črnomelj. Naloga je ostala ista: govoriti in go-voriti, povedati ljudem re-snico, jih pripraviti na dr-žavo, kjer bodo živeli kot brat in brat.

»To ni bilo težko, rad sem to delal in z užitkom. Vse do svobode, ko smo odšli v Ljubljano. Poteg-nilo me je nazaj na Šmar-sko, četudi so me vabili, naj delam med ljudmi, naj se začnem ukvarjati s po-litiko. Ostal sem v Rogaški, ljudje so se počasi sprijaznili s »tardecim« in postali smo dobri prijate-lji. Zakaj pa ne bi? Nihče ni ničesar storil nikomur, da se ne bi mogli pobirati. Vtaknili so me v vse dru-žbeno politične organizaci-je, delal sem, kar so mi naložili, pri prvih volitvah so me izvolili za namestni-ka poslanca za šmarski okraj.«

Na vrsto je prišla usta-novitev Ciril-Methodovega društva. Avgust Štancer je bil med pobudniki usta-novitve in podpredsednik društva. Težav s predpo-stavljenimi kar ni hotelo zmanjkati.

»Človek mora biti z ljudmi, slišite. Saj drevo na krasu tudi težko raste samo. In koliko smo se trudili, da bi izboljšali odnose cerkve z državo. Poglejte, danes so že kar dobri, celo vzorni in pre-pričan sem, da imamo za to veliko zaslug prav mi duhovniki, ki smo bili v partizanih, ki nismo okle-vali, ko se je šlo za biti ali ne biti. Kar je bilo nekoč zame greh, je danes za druge že čednost,« je ne-koliko trpko pripomnil slatinski fajmošter, sicer partizanski major in nosi-lec številnih visokih odli-kovanj, ki krasi njegovo dolgoletno delo: dvoje od-likovanj za zasluge za na-rod, za hrabrost, za brat-stvo in enotnost...

»Pridite še, rad se pogo-vorim z vsakim, skadim cigareto... ne smemo se zapirati.«

MILENKO STRAŠEK

Pred kratkim sem šel v Drago mimo hiše šte. 20, last upokoje-ne, vsem poznane pa-rtizanske poštarice Milke Turk. Videl sem, da je v pritličju razko-pana pekova peč ter da se predeluje bivša pekarna v stanovanj-sko sobo.

Spomnil sem se, da smo v tej peči pekli tu-di leta 1947 kruh za mladinsko delovno brigado »ČAPAJEV«, ki je delala za Gozdno upravo Podpreska goz-dno cesto od »Kelna« do sedanje ceste »Sibi-rija«.

Takrat nisem vedel kako žalostno zgodbo čuva ta peč, nihče me ni na to opozoril, ker bi bil iz pietete do pokoj-nika nikdar ne dal za-kuriti. Da pa ta žalostni dogodek ne bi utonil v pozabo sem stopil k očividcu tega sovražni-kovega grozodejstva, k znanemu aktivistu Francu Trohi: rojene-mu 1904 v Novem ko-

Franc Troha

dom na Kočevje, dne 8. 12. 1943 pa sem bil zdravniško odpuščen, ter imenovan za sekre-tarja terenskega odbo-ra za Drago in Srednjo vas in v Narodno zašči-to. Večkrat sem bil v smrtni nevarnosti pri opravljanju svojih dolžnosti, a najbolj mi

lo me je, komaj se si zatiskal usta, da nisem zakašljaj, skratka le strah pred gotovo smrtjo me je držal pri zavesti in da sem z nad-človeškim naporom ostal tiho. Ure so se vle-kle v neskončnost a končno je ponoči le za-vladala tišina. Proti ju-tru sem se izvlekel iz dimnika na podstrešje in si na močnem preč-nem tramu našel drugo skrivališče. V skrajni živčni napetosti je na-počil nov dan. Četniki so bili izstradani, ter so začeli stikati po hiši kje bi dobili kaj krompirja oziroma kar bi pač bilo in ob tej priliki so od-krili v peči Rudolfa. Nastalo je pravo hu-ronsko vpitje, namesto krompirja so našli pa-rtizana. Takoj nato je zaregljal šarec. Zatem je tudi padla komanda »upalite kuču – ovo je partizanska kuča«.

Še prej pa so začeli z novo še strožjo prei-skavo vse hiše. Jaz sem

Takrat sem se drugič rodil

tu, po odhodu Koče-varjev pa stalno nase-ljenem v Drago:

Takole mi je povedal trpko zgodbo svojega življenja: »Končal sem komaj I. razred osnov-ne šole, ko so me starši že dali kmetom na raz-polago, da sem pasel ži-vino in hodil v šolo. Z 12 leti pa sem se moral začeti učiti že vseh del gozdnih delavcev do tesanja pragov in tra-mov, pa še tega teža-škega dela je bilo ve-dno premalo. Zato sem še doma, zdaj tu zdaj tam, stesal kak »cim-per« za biveše Kočevar-je – saj za dinar je bilo zelo težko.

Tako je prišla vojna, kapitulacija stare Ju-goslavije – okupacija Italijanov. Kmalu so se začele tudi priprave na organiziran odpor. Tu-di jaz sem bil član OF. V veliki roški ofenzivi sem bil interniran na otok smrti Rab – odko-der sem se vrnil po ka-pitulaciji Italije. Kot prostovoljec sem bil razporejen v Tomšiče-vo brigado. Pred napa-

je ostal v spominu dan pred nemško kapitula-cijo 1945. leta.

Tega dne smo imeli v Drago sestanek, ki mu je prisostvoval tudi Rudolf Kovačič akti-vist iz Zigmarič. Ker je bilo takorekoč konec vojne, zunaj je dehtela pomlad, vse je bilo v cvetju, smo na vsako zavarovanje takorekoč pozabili. In to je bilo za Kovačiča usodno. V času sestanka je neo-paženo pridrvela iz gozda četniška drhal, ter se takoj razkropila po vsej vasi.

Za beg ni bilo več ča-sa niti možnosti. Pošta-rica Turk Milka me je takoj zaprla v dimnik, Rudolf Kovačič pa se je skril v veliko pekar-sko krušno peč. Ker je bila Turkova hiša pač največja se je v njej na-stanilo največ četni-kov. Zunaj je deževalo, vsi so bili premočeni, zato so začeli kuriti in sušiti obleko. Kurili so tudi tisto peč v kate-rem dimniku sem bil zaprt jaz. Bila je pe-klenska vročina, duši-

ždel na podstrešju in poslušal kaj bo z menoj če me odkrijejo, ali pa če zažgo hišo.

Na podstrešje je priš-lo 5 četnikov – prei-skali so vse kote, ko-maj kaj več kot pol me-tra so bili stran od mo-jega skrivališča, pa me vseeno niso staknili, ker niso pregledovali ostrejša. Ko je zadnji odšel, se mi je odvalil kamen od srca, ter se mi je zdelo kot, da sem se nanovo rodil.

Četniki so se potem kmalu pobrali v smeri Trave in proti Čabru, tam jih je prestregla 4. armada, ter jih pognala nazaj. Sicer pa niso imeli več nobenega izhoda, osvobodeno je bilo Kočevje, Ribnica, naše brigade so šle pro-ti Ljubljani. Drugi dan sem šel tudi jaz z Ribni-škim okrožjem v Rib-nico kot pomožni mi-ličnik.

Po pripovedovanju Franca Trohe, Draga 12, napisal dopisnik: FRANC KALIČ

Asfaltna prevleka ceste, ki vodi iz Podpadne visoko gori v vas Padno je najlepši prispevek krajanov ob praznovanju praznika piranske občine

Cesta prinaša novo življenje

Kdo ve koliko stoletjem kljubuje kamen, zložen v hiše visoko tam gori nad dolino, ki jo obalna cesta loči od sečoveljskih solin. Že od daleč se zde hiše na hribu kot orlovo gnezdo, ki sili visoko pod oblake. Ko pa vijugaš po vasici in se komaj ogibaš vogalom, ki silijo v že tako ozko in edino ulico, ki vodi skozi vas, se zdi Padna s svojimi hišami in gospodarskimi poslopji kot jata piščancev, ki je našla pod krili koklje varno zavetje.

Hiše v vasi so prislonjene ena na drugo, kot da bi hotele prislunčiti, kaj se dogaja pri sosedu. Le ob robu vasi se ti oko zazre globoko v dolino, ki Padno obdaja od treh strani.

Dolga leta so domačini opazovali dolino ter gledali življenje v njej. In če so se sami hoteli pridružiti temu življenju, ki se je v mnogočem razlikovalo od tistega v Padni, so morali precej časa vijugati po ozki in prašni cesti v dolino.

V dolini je bilo vse! Trgovina, mesnica, zdravstveni dom, šola in delo. Gori v Padni je ostal le poštarški nabiralnik in nekoliko preurejen kulturni dom.

Tudi zdaj je v dolini vse, razen rumenega poštarškega nabiralnika in kulturnega doma, vendar iz doline vodi zdaj v vas nova asfaltna cesta, ki domačine z življenjem v dolini še bolj zbližuje.

Žal, se nisem spomnil, da bi ob nedavnem obisku vprašal domačine, koliko je stara njihova krajevna skupnost, v katero sodijo poleg Padne še vasi Raven in Nova vas. Menim pa, da bi zvedel, da je to mlada krajevna skupnost, ki je začela s svojim organiziranim in uspešnim delom šele pred nekaj leti. V Portorožu sem polni dve uri iskal tovariša Paternosta, za katerega so menili, da je predsednik te krajevn skupnosti, ob pogovoru z njim pa sem zvedel, da je sicer predsednik sveta krajevn skupnosti, vendar v sosednjih Sečovljah.

Končno sem našel tudi pravega predsednika sveta krajevn skupnosti Padna, Raven in Nova vas, ANGELA PRIBACA.

»Pred nami so še številne naloge«, je pripovedoval, »ki čakajo na vse nas krajanke te skupnosti. Še veliko žuljev bomo dobili,

veliko znoja še prelili, prispevali še marsikatero tisočaka. Ob koncu slehernega opravljenega dela pa bomo s ponosom pokazali na delo naših rok in prizadevanj, kot zdaj lahko pokažemo na cesti, na novo asfaltirano cesti, ki vodi iz doline 1500 metrov visoko v vas Padno, na preurejene kulturne domove v vseh treh vaseh, pokopališče v Padni...«

»Zdaj, ko imamo nov vodovod speljan iz Dvorov nad Izolo doli v Podpadno, kjer imamo zajetje vode v Padno in Novo vas, se nič več ne bojimo pomanjkanja vode tudi v

najbolj sušnih dneh. Res je, da je ta vodovod veljal precej denarja, vendar so tudi vojaki iz Postojne prispevali k izgradnji tega vodovoda precejšen delež«, je dodal Virgilij Stanič iz Padne 39.

O tem, kaj jim pomeni nova asfaltna cesta, tisti poldrug kilometer sodobne ceste, ki jih povezuje z dolino, so vaščani Lavra, Marija in Albin Grbec ter Roža, Mihael in Emil Stanič, ki so se zbrali na cesti med hišami v Padni pripovedovali:

»Tisti, ki nimamo svojih avtomobilov, smo ničlokokrat prepešali pot iz

Podpadne sem gori v Padno, kajti avtobus po tej strani ni vozil. Zdaj je to široka cesta, kjer se lahko sreča avtobus s slehernim vozilom. V vasi nimamo ne trgovine in ne mesnice. Že odkar živimo tod gori vedno hodimo po živila v dolino. Ja, kar okoli štiri kilometre imamo do prve trgovine pa vendar si bolj kot to želimo asfaltne prevleke in razširitve ceste še proti Novi vasi, kajti potem bi zagotovo po krožni poti pripeljal v našo vas nekajkrat na dan tudi redni avtobus.

Seveda bomo prijeli za delo. Kaj bi ne, saj kar na-

redimo, naredimo sebi v korist. O, če bi bili složni in prizadevni že prej, bi se zdaj lahko pohvalili še z drugimi uspehi.

Turisti, ki letujejo ob morju, kaj radi zahajajo v našo vas. Zdaj, ko imamo asfalt, jih bo zagotovo še več. Svicarji in Nemci radi zahajajo sem gori. Italijani nekoliko manj. Nekoč so! In dolgo so bili pa veliko jih je bilo!«

Kdor čaka, dočaka, bi lahko rekli za starejše vaščane, kot je na primer 73-letni Ivan Stanič, vendar se slehernega dela, vsaj tako so dejali domačini, z enako vnemo, kadar gre za delovne akcije v okviru krajevn skupnosti, lotijo mladi in stari. Celo najstarejši vaščan Anton Pižon, ki si je že celih devet in še pol desetega križa naprtil na pleča, z zanimanjem prisluhne, kaj se dogaja in kaj načrtuje v vasi. Antona leta prav nič ne pestijo. Zdaj je na poti v Trst, zdaj v Ljubljano. Kljub letom! Nova cesta je končno tudi njemu prav prišla. Bo zaradi tega zdaj še več na poti?

Čeprav so vsa leta doslej vodile iz Padne v dolino le slabe in strme ter ozke in vijugaste poti, se je po teh poteh podalo v svet kdo ve koliko generacij mladih. Šli so v dolino, se vse bolj poredko vračali in končno ostali za vedno v dolini. Hiše v Padni so kot starke. Novih ni! Morda jih bo zdaj vrnila nova cesta, ki je med ljudi že zasejala seme, seme prijateljstva, seme enotnosti, delovne vneme in pripravljenosti pomagati sovaščanu. Upajmo, da je to seme padlo na plodna tla in da bodo začetnim uspehom te mlade krajevn skupnosti sledili še ostali uspehi in da delovna vnema in pripravljenost do skupnih akcij še dolgo ne bodo zamrli.

Ob letošnjih praznovanjih Titovih in partijskih jubilejev, ob proslavljanju 35-letnice jugoslovanske vojne mornarice in ob praznovanju občinskega praznika piranske občine, so krajanke krajevn skupnosti Padna, Raven in Nova vas presenetili z asfaltno prevleko, za vaščane in turiste, pomembne ceste.

In kaj lahko pričakuje mo prihodnje leto?

Ob smrti diverzanta Mihajla

Partizanski dnevnik je 24. novembra 1944 objavil daljši članek »Junak Mihajlo padel«. V prvem odstavku je zapisano:

»Dne 2. novembra je herojsko padel v Vitovljah tov. Mehdi Gusjenov – Mihajlo. Tovariš Mihajlo je bil po narodnosti Azerbejdžanec. Rojen je bil v Bakuju 1.1919.«

Sledi dolg članek, v katerem je poročnik Mitar Raičević opisal življenjsko pot tega pogumnega oficirja Rdeče armade, ki je postal partizanski obveščevalec in diverzant v 9. korpusu.

Vuga Čeleste, sedaj krojač v Solkanu, je tedaj po partizanskem naročilu delal v Sempasu kot krojač za potrebe partizanskih enot. Dne 6. novembra 1944 je napisal pesem dolgo dvanajst kitic, o smrti znanega diverzanta Mihajla. Četrta in peta kitica takole opisujeta Mihajlovo smrt:

*Mlad Slovan iz daljnega
Vzhoda
priboril se je v naše vrste,
da bi preje naša vojska
iztrebila vse fašiste.
Dan vseh svetih, v pozni
uri
prišel je sovražnik kruti
in nenadoma so strel
junaka v srce zadeli.*

Enajsta oziroma predzadnja kitica pove:

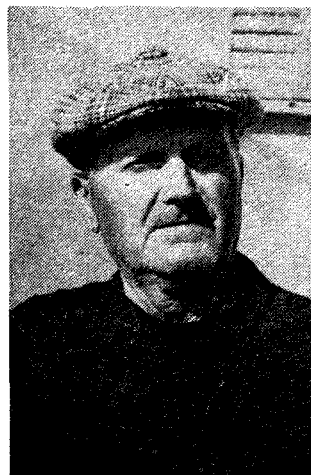
*Imel sem brate tu, junake,
hrabre borce, poštenjake,
za pravico in življenje,
boljši kruh in ne trpljenje.*

Originalni rokopis te pesmi je v Goriškem muzeju, medtem ko ima avtor pri sebi fotokopijo. Krojač Vuga, ki še vedno živi in dela v Solkanu, je bil tu tudi od decembra 1944 do konca vojne. Opravljal je tudi dolžnost partizanskega obveščevalca.

Diverzant Mehdi Gusjenov-Mihajlo je bil z manjšo skupino soborcev 1. novembra 1944 v zgorjem delu vasi Vitovlje. Ob vdoru Nemcev je bil smrtno ranjen in je naslednjega dne umrl. Pokojnika so potem soborci prenesli v Čepovan, kjer je pokopan v skupni grobnici. Po vojni je postal heroj Sovjetske zveze.

Predsednik sveta krajevn skupnosti ANGEL PRIBAC

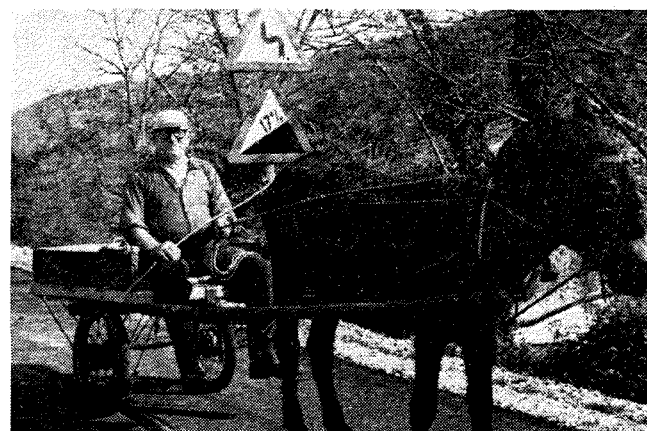
IVAN STANIČ, Padna 49

VIRGILIJ STANIČ, Padna 39

Z Lavro, Albinom in Marijo Grbec ter Rožo, Mihaelom in Emilom Staričem smo pomenkovali kar sredi ceste tako, da so našemu pogovoru lahko prislunčili tudi sosedje

Iz Padne v Podpadno s »coklo« namesto zavore na kolesih je tale 28-letni osliček brez težav pripeljal gospodarja v dolino. Bo zmogel obložen s tovorom in gospodarjem to pot tudi nazaj?

BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE BELŻKE

MILAN VOGEL

M. V.

Tovariš Šetinc je gradil svoj referat na ugotovitvi, da bi »v vsakem stanju ogroženosti temeljnih vrednot naše družbe bil ogrožen tudi obstoj vsake izmed nacionalnih kultur in vseh skupaj. Zato bi tudi vseljudski odpor v prihodnosti potekal v znamenju boja za ohranitev vrednot nacionalne in jugoslovanske kulture... in ni dvoma, da bo obrambni boj lahko uspešen le, če bo hkrati tudi boj s

DRAGO MIKLAVC

Marsikaj je manjkalo, srce pa ne

V vojaški enoti tovariša Mileta Krpana bodo 5. in 6. novembra letos proslavili 35. obletnico ustanovitve 13. proletarske NOU brigade »Rada Končarja«. Na slovesnosti pričakujejo mnogo nekdanjih borcev in predstavnikov javnega življenja, ki bodo počastili prispevek te brigade v NOB in dali priznanje enoti, ki je nosilec tradicij 13. proletarske NOU brigade »Rada Končarja«. To bo proslava dveh generacij Titovih vojakov, ki ju deli le čas, združuje pa ju brezmejna ljubezen so svobode in domovine.

Močan razvoj narodnoosvobodilnega boja na Hrvaškem je botroval potrebi, da se je do novembra leta 1942 iz partizanskih odredov ustanovilo dvanajst brigad z imeni krajev, v katerih so nastale (Lička, Kodrunaška, Banijska, Primorsko-goranska, Dalmatinska, Slavonska, Zagorska). Bojevale so se le na svojih matičnih območjih. Trinajsta NOU brigada Hrvaške »Josip Kraš«, ki je bila ustanovljena 7. novembra 1942 v vasi Gornji Sjenčak na Banji pa si je že po mesecu dni uspešnega bojevanja na širšem območju zahodne Hrvaške pridobila naziv »proletarska« in ime ubitega sekretarja CK KPH ter člana politbiroja CK KPJ, Rade Končarja.

Brigado je sestavljalo skoraj 600 borcev: 220 delavcev, 297 kmetov pa še vrsta izobražencev in uslužbencev. V njej so bili že prekaljeni borci Hrvati, Srbi, Slovenci in nekaj Muslimanov. V brigadi je bilo 114 komunistov, 83 kandidatov za sprejem v KPJ, 206 skojevcev... ogromna večina zavednih patriotov, ki so v bojih dokazovali, da njihova enota zasluži naziv – proletarska. Osnovne naloge brigade so bile:

- taktično-ofenzivne na operativnem območju med Savo, Krko in Kolpo pred samimi vrati Zagreba, Karlovca in Metlike. Nenehni napadi na italijanske, nemške, ustaške in belogardistične postojanke in garnizije, s katerimi so zadajali težke izgube sovražniku v Sv. Jani, Stojdragi, Suhorju, Krašiču, Lekeniku, Remetincu...

- sodelovanje z ostalimi enotami; s slovensko NOU brigado »Ivana Cankarja« so »končarevci« 26. in 27. novembra leta 1942 napadli utrjeni Suhor. Italijani in belogardisti so imeli 29 mrtvih in 11 ranjenih. Enaindvajset okupatorjevih vojakov so partizani zajeli.

Močno so porazili tudi ustaše 1. in 2. januarja 1943. »končarevci« in »kordunaši« 4. NOU brigade so na Krašiču v tistih dneh onesposobili 200 sovražnikovih vojakov, kar 323 ustašev pa so ujeli.

- junaštvo; značilen je bil napad na pomožno ustaško-belogardistično letališče pri Sv. Nedelji (28/29 maja 1943). Zažgali so dve motorni letali, 70 jadralskih, uničili so han-

garje in skladišče z ogromno količino goriva, streliva in drugega materiala. Ko so »končarevci« po izvedeni akciji odpeljali v svobodni Žumberak 144 ujetih sovražnikovih vojakov in oficirjev, so fašisti nemo strmeli v velikanski žareči stolp nad Sv. Nedeljo – grozljivo opozorilo.

Kjerkoli so se pojavili »končarevci« s svojim slavnim komandantom Milanom Žeželjom in borbenim klicem »hura – proletarci!«, je sovražniku zastala kri. V neprestanih bojih na območju Žumberka in širše okolice so »končarevci« v letu dni prizadejali sovražniku trikrat večje izgube kot je štela njihova brigada. Sovražnikove enote so bile tudi edini izvir nove obožitve in opreme z vojnim blagom. Poleg vojaško-operativnih nalog so bili učinkoviti tudi na moralnopolitičnem področju. Prebivalcem so pojasnjevali cilje narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. Borci, na čelu s komunisti so ves čas potrjevali borbenost in medsebojno tovarištvo, predanost KPJ in vrhovnemu komandantu tovarišu Titu.

Brigada gre na dolgo pot

Po ukazu vrhovnega komandanta tovariša Tita je krenila brigada oktobra

1943 iz Žumberka na sedemsto kilometrov dolgo pot čez Banjo, Kordun in Liko v Bosno, v sestavu prve proletarske NOU divizije; skozi osvobojeno ozemlje ali pa mimo sovražnikovih položajev do širšega območja Travnika.

Po ogorčenih bojih med 4. in 5. sovražnikovo ofenzivo na Hrvaškem ter prehojeni poti v Bosno, se je tu začelo novo poglavje brigade. Borci so se znašli v šesti in sedmi sovražnikovi ofenzivi. Za brigado ni bilo počitka. Posebej naporna je bila za borce zima 1943/44, ko so v nenehnih bojih in premikih, vsnehu in mrazu, po deset in več dni preživeli pod vedrim nebom. Na premraženih rokah in nogah je pokala koža. Borci so bili sestradani. Mrtve in onemogle mule in konji so marsikdaj pomagale pred lakoto. Sol in kruh sta bila prava redkost, ovseni in koruzni kaša – sanje. Marsikaj je manjkalo, srca pa ne! Od borbenih dolžnosti ni brigada nikoli odstopila. Njene vrste so se redčile, toda

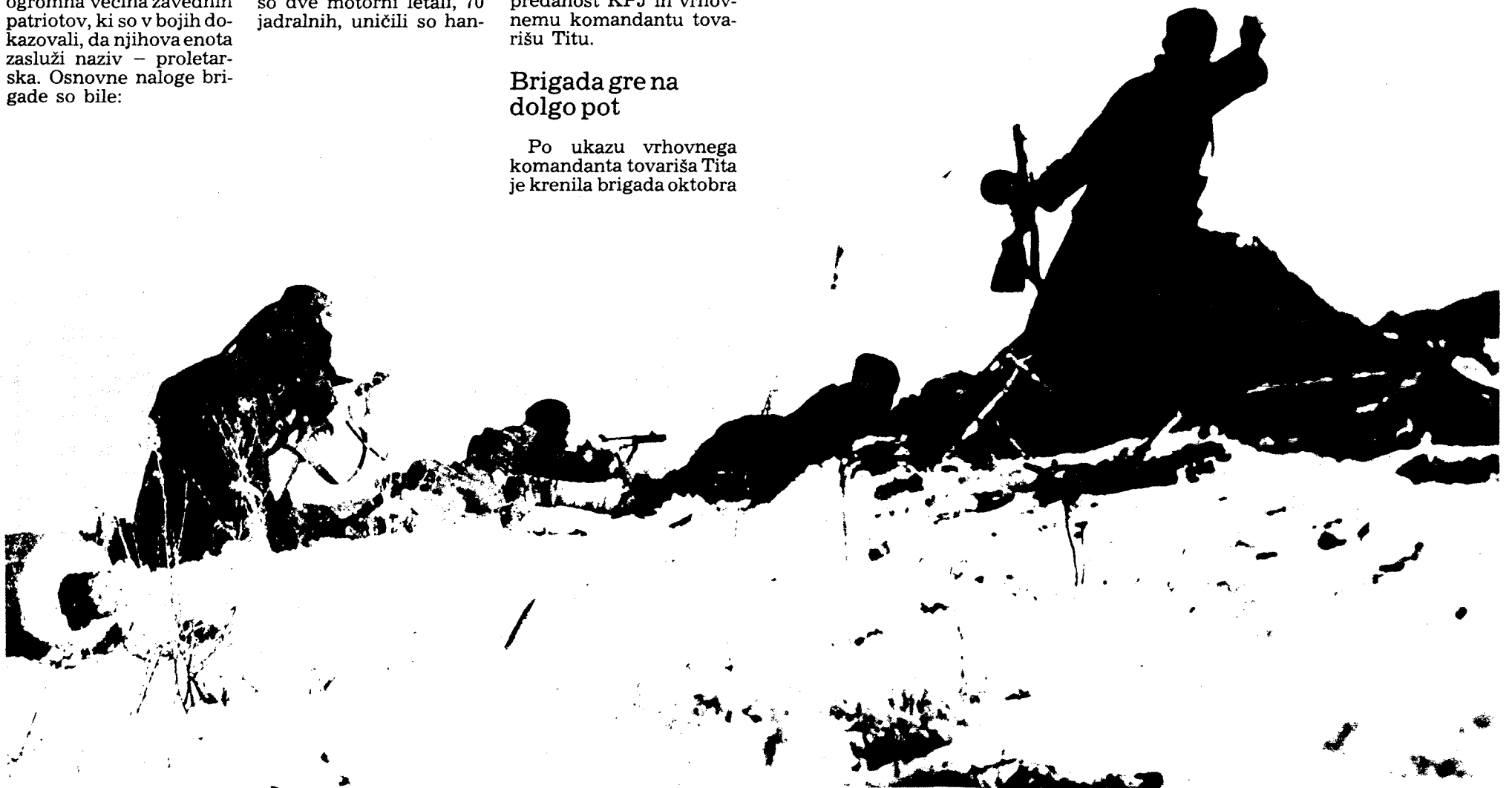
januarja leta 1944 so se nenadoma okrepile z več sto Slovenci – »prekomorci«. Le-ti so prišli v borečo se Jugoslavijo pod Titovo zastavo. V brigadi so hitro dokazali svojo zavest in borbenost. Širša območja Jajca, Drvarja, Glamoča, Konic, Foče, Prijepolja, Ravne Gore, Šumadije so nepozabna izpoved njihovega prispevka k bratstvu in enotnosti naših narodov v skupnem osvobodilnem boju.

Trinajsta proletarska je požrtvovalno nadaljevala boje za osvoboditev Srbije. Borbeno pot je nadaljevala skozi Slavonijo, bila se je v bojih za osvoboditev Zagreba in je prišla prav do Trsta, kjer se je postavila na branik svobodne Jugoslavije. Borci te brigade so prehodili približno sedemnajst ti-

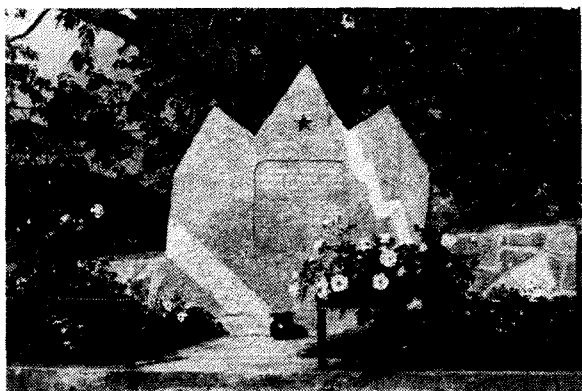
soč kilometrov skozi vse naše republike (razen Makedonije). V njenih enotah se je zvrstilo blizu deset tisoč borcev, ki so onesposobili dvakrat toliko okupatorjevih vojakov.

Za zasluge je bila brigada odlikovana z Ordenom narodnega heroja, Ordenom narodne osvoboditve, Partizansko zvezdo z zlatimi meči ter Ordenom bratstva in enotnosti z zlatim vencem. V času NOB je brigada »dala« tisočestindvajset starešin, 575 njenih borcev pa je še v času vojne prejelo čez tisoč odlikovanj kot priznanje in zahvalo ljudstva.

Borci trinajste NOU brigade »Rade Končarja« (danes številni delavci, profesorji, kmetje, oficirji, uslužbenci, umetniki...) so žive priče visoke cene pridobitev NOB. Zaradi tega, letošnja, 35. obletnica ustanovitve brigade ni samo njihov jubilej, ampak praznik vseh Jugoslovanov.

V Zavodnjem bodo odkrili spomenik

Spomenik, ki ga bodo odkrili 30. oktobra ob 10. uri na pokopališču v Zavodnjem

ZB NOV Zavodnje-Šentvid pripravlja za nedeljo, 30. oktobra 1977 ob 10. uri, na pokopališču v Zavodnjem odritje spomenika šestindvajsetim borcem 14. divizije ter trem domačinom – borcem in petim domačinom – žrtvam fašističnega nasilja.

Na slovesnost s krajšim kulturnim sporedom vabimo svojce padlih, ki jih bomo tudi pogostili, pozdravil pa jih bo tajnik borčevske organizacije Franc Šmon.

Žal je tu pokopanih tudi enajst borcev 14. divizije, katerih imen nismo mogli ugotoviti.

Svojci (kar jih je znanih) bodo prejeli še posebna vabila.

Slava padlim!

ZB NOV ZAVODNJE-ŠENTVID

35 let V. SNOUB Ivana Cankarja

Slavju občinskega praznika – na dan obletnice ustanovitve Grosupeljske čete leta 1942, – se pridružujejo tudi borci brigade, ki je nosila ime Ivana Cankarja.

V spomin na borbene akcije bo delegaciji Odbora borcev V. SNOUB Ivana Cankarja na slavnostni seji delegatov občinske skupščine Grosuplje 29. oktobra 1977 izročena domicilna listina, ob 12.30. uri pa bo slovesnost v počastitev dne, ko je bila ustanovljena brigada.

Vse borce in svojce padlih borcev V. SNOUB Ivana Cankarja vabimo na proslavo petintridesete obletnice ustanovitve brigade, ki bo v soboto, 29. oktobra 1977 ob 12.30. uri, z zborom borcev brigade pred šolo Adolfa Jakla v Grosupljem, zatem pa na slovesnost v šoli.

Po proslavi bo tovariško srečanje.

Posebnih vabil ne bo!

Prometne zveze so ugodne.

ODBOR BORCEV V.
SNOUB
IVANA CANKARJA

Srečanje v Žusterni pri Kopru

Žusterni pri Kopru, v prostorih hotela Triglav. Po pozdravnem govoru in krajšem kulturnem programu bo tovariško srečanje ob priložnostni postrežbi, za kar mora vsak udeleženec plačati sto dinarjev.

Zaradi razporeditve prostora in drugih tehničnih potreb, prosimo vse, ki se želijo udeležiti tovariškega srečanja, da to sporočijo čimprej na naslov: ZB NOV Koper, telefon 21-194, Pristanški trg ali na Obalno konferenco SZDL, telefon 21-455.

Nekateri aktivisti, ki so bili dosegljivi, bodo dobili osebna vabila. Za druge aktiviste (in nekdanje aktiviste OF oziroma SIAU) velja to obvestilo kot vabilo.

INICIATIVNI ODBOR

Iniciativni odbor organizira na željo mnogih nekdanjih aktivistov Istrskega okrožja in Vojne uprave ter pod pokroviteljstvom obalne konference SZDL srečanje aktivistov nekdanjega Istrskega okrožja, Vojne uprave, gospodarskih in drugih ustanov ter družbenopolitičnih in množičnih organizacij.

Srečanje bo v petek, 21. oktobra 1977 ob 17. uri, v

V spomin Janezu Hribarju

Letos poteka deset let od smrti znanega revolucionarja, družbenopolitičnega delavca, narodnega heroja in pobudnika ustanovitve Kovinoplastike Lož, Janeza Hribarja.

V počastitev njegovega spomina bo v ponedeljek, 24. oktobra ob 13. uri, pred doprtnim kipom pri osnovni šoli v Starem trgu pri Ložu, ki nosi njegovo ime, žalna slovesnost.

Vabljeni!

Borcem Belokranjskega odreda

Odbor Belokranjskega odreda Črnomelj obvešča, da bo zbor borcev Belokranjskega odreda 30. oktobra 1977 ob 9. uri dopoldne pred hotelom »Smuk« v Semiču.

Istega dne bo krajevna skupnost odkrila spominsko obeležje v Vabči vasi, kjer je bila leta 1937 partijska konferenca.

Vabimo borce Belokranjskega odreda, da se, kot vsako leto, srečanja udeležijo v čim večjem številu, da v okviru letošnjih praznovanj tudi mi počastimo petintrideseto obletnico dne, ko je bil ustanovljen naš odred.

ODBOR BELOKRANJSKEGA
ODREDA,
ČRNO MELJ

Kdo ga pozna?

Ze orumenel časopisni izrezek je poslala tovarišica Erna Mrakova z Vrhnike. Pravi, da so na fotografiji tovariši iz zaščitne čete slovenske delegacije, ki se je udeležila drugega zasedanja AVNOJ v Jajcu. Fotografija je nastala v Ključu, ko sta se delegaciji in četa že vračali proti Sloveniji. Žal je znanih samo nekaj imen tovarišev na sliki. To so bili: Albin Grajzer, Miran Petričič, Janez Kreč in Tomo Kovač. Tovarišico Erno Mrak (Volčjeva 23, Vrhnika) pa zanima, če je med njimi tudi njen brat Francelj Mrak. Označila ga je z križcem.

V prvem letu okupacije je sovražnik ubil pet slovenskih pomorščakov, ki so bili aktivisti OF na Gorenjskem, Štajerskem in Dolenjskem. Na bojnem polju pa so poleg Stanka Kovača padli še trije slovenski pomorščaki: Sergej Mašera iz Gorice, topniški oficir, je skupaj z Milanom Spasićem 17. aprila 1941 v Boki Kotorski razrušil rušilec Zagreb, da ne bi prišel v roke italijanski mornarici. Oba sta pogumno zgorela v ruševinah svoje ladje. Karlo Rojc, po rodu iz Kamnika in nekdanji podoficir podmorničar, je padel 22. maja 1942 v boju s četniki na planini Čemernici pri Banja Luki. Ive Osredkar, rojen v Ljubljani, poročnik korvete v bivši jugoslovanski mornarici, je padel 3. avgusta 1942 v boju z Nemci na Blegošu. Predsednik SFRJ Josip Broz Tito je pomorščaka Sergeja Mašero in Karla Rojca odlikoval z redom narodnega heroja za njuna izredna junaška dela.

Narodnoosvobodilno gibanje v Dalmaciji se je začelo prav tako razvijati leta 1941, ko so zaživele prve partizanske enote na otokih, obali in morju. V akcijah teh partizanskih enot, v plovbi 35 viških mladincev na ribiških čolnih 26. avgusta 1941 v Split, da bi se priključili splitskemu partizanskemu odredu, v prvih diverzijah splitskih delavcev na okupatorjevih ladjah 1941 in v prvi akciji biokovskih partizanov na morju 23. januarja 1942, je rasla partizanska mornarica in z njo tudi partizansko pomorstvo.

Poleti 1942, ko je vrhovni komandant Tito prvič prišel v bližino Dalmacije, ga je štab 4. operativne cone za Hrvaško 26. julija v vasi Donji Milovan pod planino Cincar seznanil s razvojem NOB v Dalmaciji. Ob tej priliki je vrhovni komandant zvedel podrobnosti o borbah, ki so jih dalmatinski partizani vodili vzdolž dalmatinske obale na celini, otokih in na morju. Seznanili so ga z osvoboditvijo prve partizanske luke Gradec januarja 1942, zajetjem sovražnikove jadrnice »Merkur« na morju, s potopitvijo dveh sesalnih bagrov maja meseca na ustju Neretve in z zajetjem sovražnikove motorne jadrnice »Mire« istega meseca, potopitvijo parnika »Vis« v Biokovskem primorju in italijanske potniške motorne ladje na reki Krki med Šibenikom in Skradinom.

Janez Tomšič
(kontraadmiral v pokoju)

2

Slovenski partizanski pomorščaki v narodnoosvobodilni vojni na Jadranu, Mediteranu in Atlantskem oceanu

Vse to je govorilo o razmahu osvobodilne borbe v Dalmaciji in na njenem morju, v času, ko so se v Donjem Milovanu v Vrhovnem štabu NOV in POJ pogovarjali o ustanovitvi dalmatinskih brigad, ki bi po potrebi lahko odhajale iz Dalmacije na bojišče v druge kraje Jugoslavije. Vrhovni komandant je zahteval od štaba 4. operativne cone, naj še naprej nadaljuje s partizansko borbo na morju.

Štab cone je 6. septembra ustanovil 1. dalmatinsko brigado. Namesto biokovskega bataljona »Josip Jurčević«, ki je odšel v brigado, je ustanovil na Biokovu nov partizanski bataljon »Vid Mihailović«. Temu bataljonu je dodelil za akcijo na morju »primorski vod«. Le-ta je imel nalogo napadati italijanski pomorski promet vzdolž Makarskega primorja in vzdrževati pomorsko zvezo s partizanskimi enotami na otoku Hvaru. To je bila prva pomorska partizanska enota, ki je imela svoje naloge izključno na morju. Dan njene ustanovitve 10. septembra 1942 je zaradi tega praznik jugoslovanske vojne mornarice in jugoslovanskega pomorstva.

Ob italijanski kapitulaciji septembra 1943 so bile na osvobojeni obali med Istro in Dubrovnikom že tri večje samostojne partizanske enote in več manjših. Vrhovni štab NOVJ jih je združil oktobra 1943 v enotno mornarico NOVJ. Obalo med Sočo in Bojano je razdelil na šest pomorskih obalnih sektorjev, v Monopoliju pri Bariju pa je ustanovil bazo mornarice NOV in POJ. Sektorja Slovenskega in Črnogorskega primorja, ki nimata otokov, sta ostala brez mornariških enot do jeseni 1944. leta.

Glavni štab NOV in PO Slovenije je na ukaz Vrhovnega štaba jeseni 1943 napotil iz svojih enot v mornarico NOVJ na otok Vis 33 slovenskih poklicnih pomorščakov. Ob istem času je prišlo tudi iz drugih enot NOV, predvsem hrvaških, še 22 slovenskih pomorščakov. Leto dni pozneje se je priključilo mornarici NOVJ še pet slovenskih pomorščakov, ki so bili med okupacijo v Boki Kotorski. Po kapitulaciji Italije 1943 je prišlo čez morje iz Afrike in južne Italije s prekomorskimi brigadami in enotami 354 slovenskih pomorščakov prostovoljcev, ki so pred tem prisilno služili v italijanski in nemški vojski ter mornarici ali pa tudi prostovoljno v jugoslovanskem prekomorskem sestavu pomorskih sil kraljevske begunske vlade v Londonu.

Ko je 2. oktobra 1943 priplul v Bari parnik »Bakar« s partizansko pomorsko jugoslovansko zastavo, z rdečo peterokrako zvezdo, se je resnica o narodnoosvobodilni borbi v Jugoslaviji začela širiti iz Jadranskega morja čez Sredozemsko morje in Atlantski ocean do vseh mornariških enot in jugoslovanskih ladij, ki so bile v rokah jugoslovanske begunske kraljeve vlade.

Jugoslovanska begunska vlada je imela v tem času ob pomoči britanske vojne mornarice v Sredozemskem morju sestav 17 vojnih in pomožnih ladij iz nekdanje kraljevske mornarice. Uradno se je imenovala Sestav Jugoslovanskih Pomorskih sil v inozemstvu (SJPS).

Skoraj četrtina mornarjev in podoficirjev tega sestava, med njimi največ slovenskih Primorcev in Štajercev, ki so zbežali iz Rommelovega korpusa v severni Afriki k britanski vojski, je 26. decembra 1943 odpovedala poslušnost kralju Petru II. in njegovim oficirjem. Uporniki so zahtevali pismeno od britanske komande, da jim dovoli in omogoči odhod v NOVJ. Konec januarja in v začetku februarja je 145 »upornikov« v Aleksandriji zapustilo kraljevski »Durmitor« in »Kajmakčalan«, podmornico »Nebojšo« ter šolsko četo in odšlo v britanski tabor za jugoslovanske partizane v Gineifi ob Sueškem prekopu. Tam so ustanovili »Prvo mornariško četo NOVJ v inozemstvu«. Mornarji te čete so prišli v začetku poletja 1944 na Vis v mornarico NOVJ.

(se nadaljuje)

DOMŽALE

Srečanje domžalskih borcev

Mestni odbor ZZB NOV Domžale, je v začetku oktobra organiziral srečanje svojih članov pri Jamarskem domu na Gorjušah. Od okoli 500 članov te organizacije, se jih je srečanja udeležilo več kot polovico.

Udeležence je med drugimi pozdravil tudi predsednik občinskega odbora ZZB NOV narodni heroj Avbelj-Lojko.

Ob prijetnem in tovariškem srečanju je bilo poskrbljeno tudi za zabavo. Ob enkratnem vzdušju in obujanju spominov so sklenili, da bodo taka srečanja v prihodnje večkrat ponovili.

S. G.

VELENJE

Grad Kamen obuja spomine...

Ob koncu minulega meseca je odbor ZZB NOV Velenje-center-levi breg pripravil za svoje člane enodnevni izlet v legendarne Dražgoše in Begunje, ki bo ostal vsem udeležencem izleta v trajnem spominu.

Iz Dražgoš smo se mimo Jamnika spustili v Kropo in se skozi Radovljico namenili v Begunje in v s krvjo prepojeno dolino Drago nad katero stoji grad Kamen. Nema priča grozot in trpljenja ljudi, ki so tod umirali za svobodo naše domovine.

Šli smo po delčku poti naše nedavne zgodovine, obujali spomine ter se polni novih doživetij in spoznanj vrnili domov. Hkrati z izletom pa smo tudi proslavili 30. obletnico ustanovitve naše organizacije ZZB NOV.

S. P.

ILIRSKA BISTRICA

Ocenili so opravljeno delo

Pred dnevi so se člani ZB Ilirska Bistrica – mestna II. sestali na redni letni konferenci, kjer so ocenili dosedanje delo in si zastavili naloge za prihodnje. Ob tem so izrekli iskreno priznanje Dragici Butinar, za zares požrtvovalno delo v odboru.

Na konferenci so tudi obsodili oskrnitev spomenikov na Bazovici in Opčinah. V svojem protestu so med drugim zapisali tudi tole:

»Mi, nekdanji borci želimo, da naši padli tovariši počivajo v miru. Njihovi spomeniki naj bodo pomniki sedanjemu in prihodnjim rodovom. Spomeniki naših tovarišev, nas spominjajo na skupen boj in dolžni smo, da jih ohranimo in spoštujemo.«

ZORA MALEČKAR

MEDVODE

Prihodnjič v Dolenji vasi

Drugo letošnjo oktobrsko soboto smo se pri Slavkovem domu v Medvodah zbrali borci drugega bataljona Prešernove brigade, ki smo sodelovali v bojih za turjaški grad pred 34. leti. Srečanja, ki so ga pripravili komisar Milče, Ivanka Švara-Irena in Vinko Zontar-Aleksandrov se je udeležilo okoli 40 nekdanjih borcev. Zbrane je pozdravil Milče, ki je med drugim tudi opozoril na nekatera pozabljena spominska obeležja.

Ob koncu srečanja smo se dogovorili, da se bomo prihodnje leto srečali v Dolenji vasi pri Ribnici in da bodo prišli tja tudi tisti borci, ki se srečanja pri Slavkovem domu niso mogli udeležiti.

TOMAŽ

SPODNJA IDRIJA

Odkritje spominske plošče

Med zadnjo nemško ofenzivo se je skupina partizanov umikala iz Mrzle rupe pri Vojskem proti dolini Bele, misleč, da se bo umaknila iz obroča. Na kraju Krekovše pa je naletela na močne nemške zasede. Nekaj partizanov je padlo pod krogami, druge, ki so jih zajeli, so na kamniti mizi ob gozdarski hiši strahovito mučili in umorili. Domačini s sosednjega hriba so slišali krike žrtev. Mladega fanta-partizana so vrgli na grmado gorečih drv, da je živ zgorel v njej.

V nedeljo, 9. oktobra, so na tem kraju odkrili spominsko ploščo, ki je posvečena sedemindvajsetim mučenim in umorjenim partizanom. Ploščo sta odkrila dva preživela borca iz tiste skupine, Peter Naglič in Jože Verbič iz Žirov. Prvemu je uspelo pobegniti, drugi pa se je potuhnil med ustreljene in si tako rešil življenje. Tudi spominsko ploščo sta Naglič in Verbič poklonila v spomin padlim tovarišem.

Spominsko svečanost je začel predsednik ZZB NOV Idrija Ivan Primožič, eden od preživelih pa je orisal takratne dogodke. Kulturni program ob odkritju so izvajali dijaki šolskega centra v Idriji.

JANEZ JERAM

Preživela borca Peter Naglič in Jože Verbič iz Žirov ob spominski plošči. (Foto: J. Jeram)

TRST

Tržaški aktivisti na Rabu

Nekdanji aktivisti osvobodilnega gibanja na Tržaškem so želeli obiskati otok Rab, kjer je bilo med zadnjo vojno najhujše italijansko taborišče, ter počastiti spomin na vse, ki so s svojim trpljenjem dali svoj delež v narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov. Zato je odbor bivših aktivistov v Trstu priredil 17. in 18. septembra izlet na Rab. Bilo nas je poln avtobus.

Ko smo stopili v Pudarici na kopno, sta nas tam že pričakala predstavnika ZB na Rabu Josip Vitas in Vjekoslav Legac. Po pozdravih smo se odpeljali v mesto Rab, kjer smo si ogledali mesto in okolico, zvečer pa nas je rabska ZB povabila na sprejem, ki so se ga udeležili še predsednik rabske mestne skupščine, sekretar rabskega občinskega komiteja ZK, predsednik sindikata občine Rab in prvoborec Zvonimir Keko, republiški pravobranilec Hrvatske, ki nam je zelo obširno in zanimivo pripovedoval o zgodovinskem razvoju otoka Raba in o tem, kako se je na otoku ustanavljala komunistična partija, kako pomembno vlogo je imela pred vojno in kakšen delež je imela pri organiziranju odpora na otoku. Zato so Rabovci pokazali med italijansko okupacijo veliko zrelost in zavednost. Komunistična partija je bila na otoku jedro in pobudnik vseh akcij proti okupatorju. Od osem tisoč otočanov sta se našla samo dva, ki nista bila zavedna in ju štejejo za izdajalca.

Naslednji dan smo šli pod vodstvom Vjekoslava Legca na Kampor, kjer je bilo zloglasno koncentracijsko taborišče in kjer je sedaj grobišče več tisoč nesrečnežev, ki so podlegli nečloveškemu mučenju italijanskih krvnikov. Močno nas je prevzel pogled na veličastno pokopališče – spomenik, delo slovenskega arhitekta prof. Edvarda Ravnikarja in na mozaik pod kamnitim obokom, ki ga je izdelal M. Pagelj. Te spomenike sta postavila republiška odbora ZB Slovenije in Hrvatske leta 1953.

Pod kamnitim obokom smo nekdanji aktivisti, interniranci in borci s Tržaškega imeli kratko komemoracijo. Najprej smo položili venec, nato pa je Viktor Bogatec iz Križa pri Trstu v svojem govoru še posebej poudaril veličino žrtev teh nesrečnikov, ki so podlegli strahotnemu mučenju na kraju, kjer sedaj počivajo. Nadalje je opozoril, da fašizem še vedno ni uničen in da moramo biti zato budni, da se mu bomo znali upreti, da ne bi še kdaj prišlo do takih grozodejstev. Omenil je fašistična gibanja pri nas v Italiji, v Čilu, v Avstriji in vlade, ki se štejejo za demokratične, a to niso, ker kratijo manjšinam pravico do uporabe njihovega jezika, kot je to primer z beneškimi in koroškimi Slovenci. »Mi kot stari predvojni antifašisti slovesno obljubljam, da

bomo vedno na strani tistih, ki se bojujejo za pravičnejši svet in za socializem,« je zaključil svoja izvajanja tovariš Bogatec.

Zatem je Ema Kerševan iz Trsta recitirala Radoševo pesem »Otok Rab«, za njo pa je tovariš Batič iz Križa deklamiral svojo pesem »Burja«.

STANKO ANDOLŠEK

BREGINJ

Solidarnost brez meja

Po lanskem potresu sem obiskal breginjski kot. Tolminska je bila eno samo gradbišče, kajti zima je bila pred vrati. Nenehno deževje je oviralo delo. Delavci so bili takorekoč stalno mokri in blatni. Ne glede na vremenske razmere so delali od ranega jutra do poznega večera. Prevzeli so zaupano jim nalogo, ki so jo tudi častno izpolnili.

Ob letu sem se ponovno vrnil na to območje. In imel sem kaj videti. Starega Breginja ni več in tudi ne ruševin, ki bi spominjale na nekdanjo staro kamnito vas. Stoji le še ena značilna breginjska hiša, ki je sicer zaščiten, vendar bi jo kljub temu kazalo preurediti, oziroma »okrepiti«.

Novi Breginj – to so nove, lepe, sodobne montažne hiše, vendar bi jih morala ta tovarna v prihodnje, po besedah predsednika krajevnega skupnosti Zdravka Mazore, kaj kmalu zaposliti okoli sto, če bi želeli, da se mladi iz Breginja ne bodo odseljevali v druge kraje, temveč, da bodo ostali doma.

Kljub vsemu je tolminska še vedno eno samo gradbišče, saj se tu gradijo zasebna in družbena stanovanja, šole, ceste, ureja se okolica itd.

Kdor od lani ni videl tolminske, ob ponovnem obisku skoraj ne more verjeti svojim očem, bolj pa lahko zaupa spoznanju, da je mogoče s solidarnostjo in tovarištvom, ki je bilo rojeno v naši NOB, veliko storiti in nikoli obupati!

JANEZ JERAM

Starega Breginja, ki je stal nekoč na tem mestu, skoraj ni več. Kot pomnik poznejšim rodovom je ostala le še ena značilna breginjska hiša, ki je kljubovala potresu. Nova šola v Breginju že dobiva svojo dokončno obliko. Nove sodobne stavbe v Kobaridu so varnejše, skupni hlevi za živino v vasi Sedlo pa primernejši za sodobno rejo živine. (Foto: J. Jeram)

Y YUGOTOURS
Ljubljana, Titova 36
Telefon 322-458, 321-794

Naročniki TV 15 se lahko udeležijo letalskega potovanja v

LONDON 5 DNI

od 30. oktobra do 3.
novembra 77

Cena SAMO 2.190 DIN
Običajna cena 2.550 din

Cena vključuje:
— letalski prevoz
Ljubljana/London/Ljubljana
— namestitev v hotelu B
kategorije z nočitvijo in
zajtrkom
— avtobusni ogled
Londona
— prevoz
letališče/hotel/letališče v
Londonu
— organizacija potovanja

Lovro Prek-Fric

Napad na Mežico

Nekaj dni pred akcijo na Mežico, 28. 3. 1943, je prišel v Koprivno na Koroškem komandant Franc Rozman-Stane, ki je 1. aprila tam formiral Koroški bataljon z dvema četama. Lovro Prek-Fric se spominja, da je bil majhne postave, oblečen v hlače, ki so mu segale do podkolen (pumparice?), zelene volnene nogavice-dokolenke in visoke čevlje. Imel je dolg površnik, preko ramen pa češko brzostrelko in opasac z okvirji in z bombami. Na glavi je imel velik klobuk, ki mu je nekoliko pokrival ušesa. Kadar je kadil, je cigareto rad prestavljal iz enega kota ust v drugega. To je bila menda tudi njegova značilnost.

V tem času so v štabu pripravili načrt za napad na Mežico. Seveda je za načrt vedelo le vodstvo z Rozmanom na čelu. Bataljon je bil 2. aprila v Topli pri kmetu Burjaku, kje se je pripravljala na akcijo. Dne 3. aprila popoldne se je bataljon postrojil. Borci so bili razdeljeni na posamezne skupine. Fric je bil dodeljen v skupino Ivana Uraniča-Draga. Bil je že mrak, ko je bataljon odšel proti Mežici. Uraničeva skupina je imela nalogo, da obkoli in uniči žandarmerijo. Dobila je tudi nalogo za zborna mesto po končani akciji.

V Mežici je bilo mirno. V kino dvorani so predva-

jali film. Drago in Fric sta oprezno hodila po ulicah in odšla za poslopje žandarmerije. Rozmanova zaščita in ostali pa so zasedli kino dvorano. Ko sta bila Drago in Fric že za žandarmerijo, so prišli iz poslopja trije oboroženi žandari.

Drago in Fric sta začela streljati nanje, zato so se takoj umaknili v poslopje žandarmerije, od koder se niso več pokazali. Fric, ki je v zasedi čakal na žandare, je videl, da se po cesti približuje neki gestapovec. Streljal je nanj, ta pa se je umaknil v neko hišo in klical »Hilfe, hilfe!« Fric je še vedno čakal, da se pokažejo žandari, a jih ni bilo. Po Mežici se je že oglašalo pokanje pušk.

Drago je naročil Fricu, da mora počakati, dokler ga ne pokličejo. Ura je bila že okrog pol treh. Rakete so vedno pogostejše osvetljevale Mežico. Streljanje se je bolj in bolj bližalo. Ker ga ni nihče poklical, se je Fric namenil proti cesti, da bi ugotovil kakšen je položaj. Iz žandarmerije je nekdo zavpil »Halt!«. Ker je imel Fric puško pripravljeno na streljanje, je takoj ustrelil v okno, od koder je prišel glas. Nato je skočil do vrat žandarmerije, ker je mislil, da se bo žandar prikazal. Zaslusal je korake. Zagledal je bližajočo osebo in zaklical: »Stoj, kdo je?« Odgovor je bil »Metod«. Metod je dejal: »Hitro se umakni,

so že odšli na zborna mesto, ti si zadnji.« Nato jo je naglo ucvrl po meziških ulicah in stranskih poteh in tako je Fric ostal sam. Ni poznal druge poti kot tisto, po kateri sta z Dragom prišla v Mežico. Zato se je po njej tudi vračal. Opazili so ga Nemci, ki so začeli nanj streljati, vendar je srečno odnesel pete in prispel na zborna mesto. Borcev ni bilo več. Na tleh je opazil papir, vato in neko cunj, tako da je vedel, da je bil nekdo ranjen. Odpravil se je naprej in prišel na nek travnik. Zagledal je premikajočo kolono, ni pa vedel, kdo je v njej. Zato se jim je neopazno približeval, dokler ni ugotovil, da so borci bataljona. Dohitel jih je. Vsi so bili veseli, da se je vrnil. Zvedel je, da je bil težko ranjen komandant bataljona Franc Pasterk-Lenart, ki je pozneje umrl. Skupaj so se umikali v smeri Luže. Bil je že dan. Bataljon je bil pod vrhom. Zakurili so, ker so bila drva mokra, se je začelo kaditi.

Milanček je odšel s puškornimtrajezom v zasedo. Nemci, ki so takoj po akciji partizanov na Mežico začeli s hajko, so opazili dim in jih napadli pod sedlom. Fric je bil zopet skupaj z Dragom in Vinkom Janžkovim iz Koprivne. Umikali so se po drugi strani Pece proti Koprivni. Povsod je bilo polno Nemcev,

ki so pri kmetih postavili zasede. Nazadnje sta Fric in Vinko ostala sama. Prebijala sta se čez cesto proti Vinkovi domačiji. Bilo je zelo težko, vendar je k sreči Vinko poznal vsako ped zemlje. Prispela sta na neko pobočje, ko sta zagledala kolono Nemcev, ki jima je prihajala naproti. Skrila sta se v gosto grmovje in ko so odšli mimo, sta odšla za njimi in se kmalu ponovno skrila v goščo, ker sta ostala ves dan in opazovala Nemce. Vinko je imel v nahrbtniku samo kos kruha, ki sta ga delila. Ves dan se nista premaknila. Ko se je zmračilo, sta nadaljevala pot mimo Vinkove domačije, kjer so tudi bili Nemci, zato se nista mogla ustaviti. Šla sta proti Slemenju in naprej v Bukovo od tam pa v Tolsti vrh nad Solčavo. Tam sta se dobro najedla.

Pot sta nadaljevala v dolino in nekje pri Rebrski brvi prebredla Savinjo in prispela v Vrh. Ostala sta dan ali dva. Bila sta kar v gozdu, Vršnikovi pa so jima prinašali hrano.

Ko je hajka minila, sta se vračala zopet mimo Tolstivirha. Ker je bil tolstovski sin Jože Plesnik na dopustu iz nemške vojske, je odšel z njima v partizane. Zbrali so se zopet v Koprivni.

Po pripovedovanju
Lovra Preka-Frica
napisal ANTON IKOVIČ

Mežica

Kupon TV 15

Odrežite kupon in ga pošljite na naslov Yugotoursa

Priimek in ime

Točen naslov

Za potovanja 30. 10.

prijavljam oseb
Akontacijo din 1.000 po osebni nakažiti po poštni nakaznici TAKOJ na naš naslov. Ostanek je treba plačati najkasneje 8 dni pred potovanjem.

IZ ZBORNIKA, KI GA JE OB PETINTRIDESETI OBLETNICI GUBČEVE BRIGADE – USTANOVLJENA JE BILA ČETRTEGA SEPTEMBRA DEVETNAJSTODVAINŠTIRIDESETEGA LETA V GOZDU PRITREBELNEM – IN V POČASTITEV TITOVIH IN PARTIJSKIH JUBILEJEV TER PETINTRIDESETE OBLETNICE PIONIRSKE ORGANIZACIJE ZBRAL IN UREDIL UREDNIŠKI ODBOR ŠOLSKEGA GLASILA PREPROSTE BESEDE NA OSNOVNI SOLI ŠENTRUPERT, SEPTEMBRA LETOS PA IZDALA OBČINSKA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST TREBNJE

Janez
Vipotnik

Leta
1943

v Šentrupertu

Za prvi maj leta 1943 smo napadli belogardistično postojanko v Šentrupertu. S tem napadom smo želeli proslaviti prvi maj, praznik delavcev.

V Šentrupertu je bilo zabarikadiranih kakšnih šestdeset belogardistov, ki so jih Italijani dobro oborožili. Imeli so veliko pušk in veliko municije, nekaj mitraljezov. Zlasti pa so bili dobro založeni z bombami. Utrdili so se v mežnariji in v cerkvenem zvoniku. Da so bili v zvoniku, smo ugotovili šele pri samem napadu. Vanj so namreč tik pred tem zaklenili sedem svojih, prav tako dobro oboroženih, vojakov.

Ko smo zadnjega aprila okrog desetih zvečer prišli z napadom, smo se spočetka nemoteno gibali okrog cerkve, saj nismo vedeli za sovražnike v zvoniku. Le-ti so pa tudi dolgo oklevali. Končno je nekdo le vrgel tja za cerkev bombo, ki je ranila našega borca. Seveda smo od presenečenja pošteno zajajali. Od kod neki ranjenec v takorekoč varnem zavetju in ob dejstvu, da bomb ne morejo metati okrog vogala? Mežnarija je bila namreč na drugi strani cerkve. Za razmišljanje pa ni bilo več časa. Za prvo bombo je priletela druga, tretja in vsulo se je na nas kakor toča.

Če smo hoteli uspeti v napadu na mežnarijo, smo torej morali najprej onesposobiti sovražno skupino v zvoniku. Pozivali smo jih, naj se vdajo. Zaman. Nasprotno, na naše pozive so le še podeseterili ogenj iz stolpa. Ko se tudi na grožnjo, da jih bomo z ognjem zbežali izza varnih zidov, niso hoteli odzvati, smo zažgali zvonik. V Cerkvi smo ob vходу v stolp naložili slame in drv, da so stopnice v hipu zagorele, da je plamen lezel višje in višje.

Tedaj se je zgodilo nekaj povsem nepričakovanega.

Medtem ko je plamen pohlepno lizal stopnišče, se je iz line sredi stolpa oglasil pretresljiv glas in klical nekega našega partizana. Le-ta je ves razburjen pritekel v cerkev in tamkaj zbranemu bataljonskemu štabu povedal, da se iz stolpa oglašajo njegovi brat. Tisti brat, za katerega je bil prepričan, da je, še ne šestnajstleten, doma na varnem. Brata sta bila doma nekje iz okolice Šentruperta. Hitro smo razmetali ogenj in pozvali fanta, naj se požene čez žareče stopnice. Srečno je preskočil nevarnost in skupaj z njim še njegov prijatelj. Vsa razburjena sta nam pripovedovala, da so ju pred dnevi belogardisti na silo odveli od doma, jima dali puški v roke in baretki na glavo. Ta baretka je bila namreč edini znak, da pripadaš belogardističnim enotam. In ker so v postojanki vedeli, da jih nameravamo napasti, so ta dva fanta še s petimi drugimi zaprlji v zvonik in jima ukazali, naj mečejo bombe na partizane.

Nesrečnika sta tudi pripovedovala, da v dneih, od kar sta bila mobilizirana, nista imela nobene priložnosti, da bi ušla. Šele ko se je pričel spopad in ko so jih partizani že odkrili in zažgali stopnišče, ko se jima je začelo že kaditi pod nos, sta prevarala vodnika, ki je zapovedoval v stolpu.

»Bratov glas sem slišal, slišal sem, kako ga kličejo in nič me ni več zadržalo,« je dejal. »Ni mi bilo mar za vodnikove grožnje, da bo vsakogar ustrelil, kdor se bo le premaknil iz stolpa. Res pa je tudi da je bilo laže pobegniti, ko se je že pošteno kadilo.«

Fanta sta sežgala baretki in se vsa srečna takoj vključila v partizanske vrste. Napad na utrjeno mežnarijo smo nadaljevali potem, ko smo onemogočili skupino v zvoniku.

Sergej
Vošnjak

Srečanje
z

Mirensko dolino

Začela se je jesen 1942. Zapuščene kočevske vasi so nudile obilo jabolk, hrušk in sliv. Druge hrane skoraj ni bilo: le tu in tam koruzni močnik ali krompir. V veliki roški ofenzivi je bilo vse uničeno in zato je tudi samo sadje, čeprav vsak dan, mnogo pomenilo. Za nami so bili hudi časi, ko do vasi in sadovnjakov sploh nismo mogli, vsa voda pa je bila zastrupljena. Potem je sledila naša protiofenziva. Šli smo razoroževati belogardiste v Suho krajino. Pod silovitim pritiskom Italijanov in na prigovarjanje župnikov in kaplanov ter vaške gospode so mnogi preplašeni prebivalci teh krajev sprejeli od Italijanov orožje, da bi se borili proti partizanom. Tisti, ki so čutili kanček narodne zavesti, so orožje predali partizanom. Tisti, ki so se preveč ustrašili okupatorjevega nasilja ali preveč verjeli besedam s prižnice, so postali najgrši okupatorjevi hlapci.

Po akciji v Suhi krajini je naša Tomšičeva brigada bivala v kočevski vasi, odnosno na pogorišču nekdanjega Ribnika. In tja je prišlo tudi povelje, da moramo z zdravnikom dr. Marjanom Moreljem v Gubčevo brigado, ki se je prav takrat ustanavljala.

Ko sem to zvedel, se nisem mogel ubraniti solz. Dobro sem vedel, da je boj povsod enak, a bil sem v tistih letih, ko čustva rada premagajo razum. Čeprav na Kočevskem ni bilo ne hrane ne vode, sem s tovariši, soborci, s Tomšičevci, doživel toliko velikega, toliko skupnih naporov, toliko poztvovnosti in toliko poguma, da se mi je zdelo, kot da me na silo trgajo iz najtoplejšega doma.

Pot iz Tomšičeve v Gubčevo je bila dolga. Z doktorjem Marjanom sva potovala namreč s Cankarjevo brigado, ki so jo boji peljali tja do Čabra in preden se je spet vrnila na Dolenjsko, je minil kar ves mesec. Nekje blizu Dobrničja sva se ločila od Cankarjeve in se pridružila Nacetu Majcnu-Taeasu, ki je bil takrat menda sekretar okrožnega komiteja, namenil pa se je bil v Gubčevo.

Bil je šesti oktober in sonce je toplo sijalo. Popoldne smo se ustavili v gozdičku pod mirenskim gradom. Nace Majcen je dejal, da moramo počakati, dokler ne odpelje z Mirne vlak, ki prihaja popoldne iz Trebnjega. Potem, da gremo na drugo stran.

Čeprav nismo imeli prav najlepšega razgleda, sem vendarle občudoval del te mirne dolinice in potemnele strehe hiš pred seboj. Zazdelo se mi je, da čutim neko toploto. Koliko več miline kot med stoletnimi kočevskimi smrekami, ki sem se jih pretekle mesece tako navedil! Razmišljal sem, ali je ta

mehkoba pokrajine dala svoj pečat tudi značaju ljudi, ki tod živijo. Na Kočevskem smo se srečevali le borci med seboj, domačini so se izselili. Po Suhi krajini sta nas po roški ofenzivi sprejemala samo strah in preplašenost ljudi. Kako bo tu, v tej nežni pokrajini?

Iz razmišljanja me je zmotil pisk vlaka. Vozil je počasi. Pred lokomotivo in na koncu vlaka je bil v bunker prirejen oklepni vagon, iz katerega so sršele dolge italijanske puške.

Vlak je kmalu zapustil Mirno in mi smo se dvignili. Ljudje, ki smo jih srečevali, nas niso gledali z začudenjem, ampak so nas prijazno pozdravljali. Tu in tam so spregovorili tudi toplo besedo, nam zaželeli srečno pot.

Tovariš Majcen nas je popeljal v gostilno h Kolencu. Da bi povprašal kako je na Mirni. Sprejeli so ga kot starega prijatelja in celo doktorja Marjana so poznali. Morali smo sesti. Rekli so, da nam bodo pripravili kaj za pod zob. Predlagal sem, da bi se menjavali na straži, pa je gospodar zamahnil z roko. Da straža že deluje, je dejal, da je v vasi zaščita, ki že ve, da smo pri njem in da smo lahko brez skrbi. Kaj takega se mi je zdelo nemogoče, a ko sem videl brezskrbni Majcnov nasme, sem bil prepričan, da straža res ni potrebna.

Prišlo je nekaj aktivistov. Iz poročil, ki so jih dajali tovarišu Majcnu, sem razbral bogat mozaik osvobodilnega boja.

Sonce je že zašlo in gospodar je povprašal, če bo prenočili pri njem. To riš Majcen je rekel, da bo spal onkraj proge, jaz pa s priganjal, da bi šli še tisti do brigade. In ko so povšali, zakaj sem tako neumen, sem jim moral izdati imam prav ta dan osemn let in da bi rad vsaj del tega dne preživel med nami soborci. In šli smo. Š dne! Skozi Mirno, čez pr in prek ozkega betonskega mostu v hrib, vse tja do F nega klanca, kjer je Gubč brigada takrat imela svoj borišče.

V brigadi so mi pripravili rojstni dan posebno pr nečenje. Prav gotovo je to moje najsrečnejše pr omljanje rojstnega dne. No, bila lahko že druga zgo. Prav dobro pa se spomin, da me je tovariš Majcen d dan povprašal, kakšni s zde novi tovariši – Gubč in ta del Dolenjske, s ka sem se prvič srečal. R sem mu, da tega srečanja tovarišev, teh krajev in dobrih ljudi ne bom ni pozabil.

Povedal sem resnico. I ni jih moč pozabiti, teh brih ljudi in teh lepih kra. Še več. Vedno čutim, da del njih.

Vida
Brest

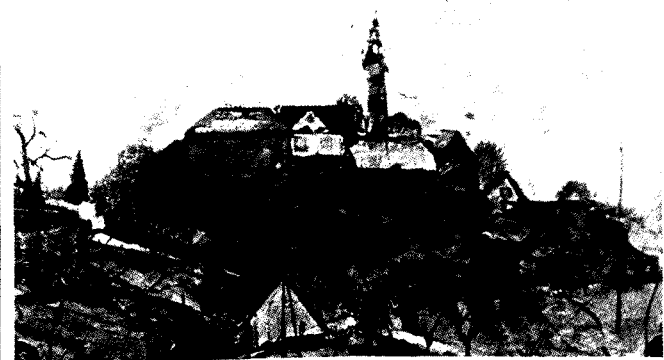
Spomin
na

Francija Lokarja

Takrat sem bila na nekem tečaju v Semiču. Spominjam se, da je bil lep, sončen dan in da smo se učili na vrtu pred semiško šolo. Po cesti iz Metlike je mimo vrta prišel Franci Lokar. Takoj sem mu tekla naproti. Rekel je, da me je prišel obiskat in da gre v Gubčevo brigado. Bil je nasmejan in vesel. Pokazal mi je spričevalo, ki ga je dobil po končani oficirski šoli v Metliki.

Bilo je prav dobro. Čestitala sem mu, potem pa sem ga spremljala gor pod Gorjance, tja do cerkvice svetega Miklavža. Pogovarjala sva se o šoli, o tovariših, s katerimi se je seznanil v Metliki. Potem sem mu sporočila pozdrave za vse rojake Šentrupercane v Gubčevi brigadi. S širokim nasmehom na obrazu mi je stisnil roko in odhitel čez Gorjance.

Nekaj dni kasneje je prišel skozi Semič nek drug Šentrupercan. Bil je potr in je skoraj jokaj, ko je pripovedoval, kako sta padla sošolca, prijatelja: skojevca Franci Lokar in Jože Rugelj. Tretji iz našega razreda, Tinko Kurent, pa je bil hudo ranjen.

**Zahvaljujemo
se vsem
ki so kakorkoli
pripomogli
k izdaji Zbornika!**

novinarski krožek
osnovne šole
Šentrupert

LASTNA SUROVINSKA
BAZA

lastni vinogradi
lastni sadovnjaki
lastne poljedelake
pevršine

po področjih za
posamezne vrste vin
žganih pijač
ter brezalkoholno
dejavnost

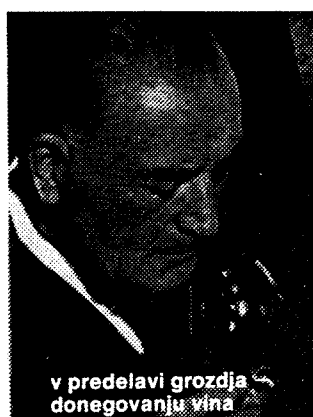
SPECIALIZIRANA
PROIZVODNJA

SODOBNA
TEHNOLOGIJA

nove polnilne linije, nove
in modernizirane kleti
stalna kontrola kvalitete
dostavni park po vsej
državi

v predelavi grozdja
donegovanju vina

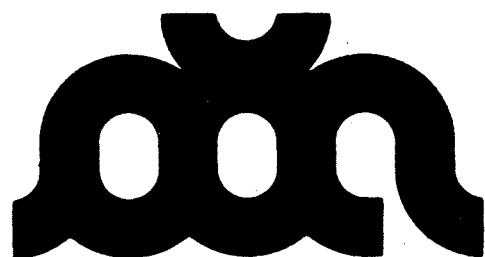
STOLETNA TRADICIJA
IN NOVA SPOZNANJA

Danes ime Slovin pomeni:
enega največjih jugoslovanskih pridelovalcev vseh vrst vin
pomembnega proizvajalca žganih pijač
največjega proizvajalca brezalkoholnih pijač
poleg tega še:
kmetijstvo s poljedelstvom in živinorejo, vinogradništvom,
sadjarstvom in predelavo, trgovino, uvoz-izvoz, gostinstvo.

LJUBLJANA – 61211
Šmartno pod Šmarno goro

Proizvodnja
kovinskega
okovja in
galanterije

trgovsko
podjetje
soča
koper, kidričeva 46

telefon 23-961

poslovalnice
koper, izola, piran, ilirska
bistrica, pivka, nova gorica,
umag

zavarovalna skupnost triglav n. sol. o. ljubljana

61001 Ljubljana, Miklošičeva cesta 19 • Poštni predal 88-II • Telefon 324 961 • Telex: yu sava 31293

Zavarujte sebe in svoje
premoženje pri naši zavarovalni
skupnosti

Garantiramo vam hitro in
kvalitetno likvidacijo škod

Za nakup se
priporoča SOČA –
KOPER

KONFEKCIJA

Enotnost.

IZOLA

Telefon 71-378,
tekoči račun
51400-601-10974

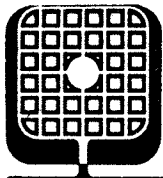
Izdeluje
kvalitetno
konfekcijo

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO IN MALO

vestvina KOPER

TEKOČI RAČUN SDK KOPER 51400-601-10355
TELEFON: h. c. 24-371, SKLADIŠČE 21-385, 22-879

V svojih
poslovnih enotah
nudi velik izbor
potrošnega blaga
po konkurenčnih
cenah.
Obiščite naše
poslovalnice, kjer
imamo dobrot na
pretek

agroobnova

61001 Ljubljana • Slovenčeva 93 • Jugoslavija

AGROOBNOVA

gradnje in melioracije n. sol. o.
LJUBLJANA, SLOVENČEVA 93
Telefon 344-461

1. a) Graditev vsakovrstnih:
 - poslovnih objektov družbenega standarda za trg,
 - industrijskih objektov, objektov živilskopredelovalne industrije, objektov za proizvodnjo močnih krmil, hladilnic, silosov in skladišč,
 - kmetijskih gospodarskih objektov in kompletnih proizvodnih centrov.
- b) Izvajanje nizkih gradenj – cest s pripadajočimi cestnimi objekti, ureditev okolice, kanalizacij, vodovodov in drugih komunalnih instalacij:
1. adaptacije obstoječih objektov,
2. opravljanje vseh potrebnih zemeljskih del za osnovo nasadov in melioracij na podlagi načrtov,
3. pomoč pri določanju in organiziranju primernih kompleksov za skupno obnovo sadovnjakov in vinogradov ter nudenje strokovne pomoči glede načina obnove in izbire primernih podlag in sort,
4. opravljanje geometrijskih posnetkov zemljišč in izdelovanje ustreznih načrtov za obnovo vinogradov in sadovnjakov, za opravljanje melioracij ter za gradnjo naprav za vodno preskrbo v vinogradih in sadovnjakih,
5. opravljanje prevoznih uslug in izposojanje gradbene mehanizacije,
6. organizacija in izvedba inženiring poslov v gradbeništvu,
7. organizacija in izvedba del nizkih gradenj, opravljanje remontnih in servisnih uslug gradbene mehanizacije in izdelava rezervnih delov.

Za 25. letnico obstoja podjetja čestitamo vsem poslovnim prijateljem in članom delovnega kolektiva

brest dekliška
cerknica soba
industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061-791 200 telex 31 167 **katarina**

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

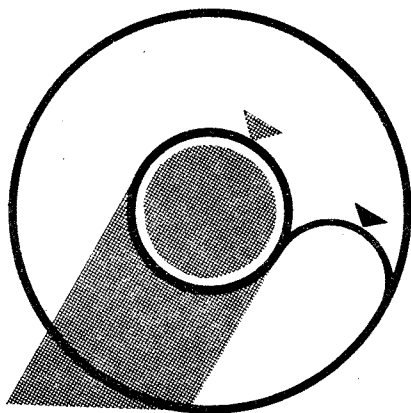
za dnevne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru,
kneza koclja 6

potrošniško posojilo do 30.000. 10% polog
ob nakupu z devizami 5% popust dostava na dom brezplačna

KLJUČAVNIČARSTVO RADOVLJICA

Ključavničarska dela

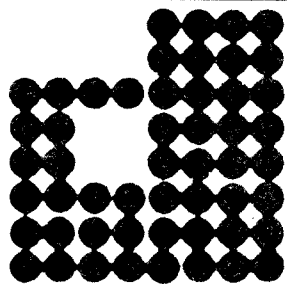

indov
EXPORT-IMPORT
industrija
ovitkov
Ljubljana
Poljanska 95
221135, 316 032
indov
31001 IV indov
TEKOČI RAČUN L 2
50101-801-13047

TRGOVNO
POSREJEVJE **TABOR** p.o. 61000 GROSUPLE
Adamčeva 14

Prodaja vseh vrst trgovskega
blaga.

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije,
razglednice, prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »Delo«.
Telex, štirinajstdnevnik Naši razgledi,
revijo Avto, revijo Stop, revijo Jana,
Zabavnik.

Izredno pestra izbira
kvalitetnih naravnih črev,
umetnih ovitkov in ovojev
za pečenje Vam je vedno
na razpolago v naši novi
samopostrežni trgovini na
Poljanski cesti 95.

OBALNA SAMOUPRAVNA STANOVANJSKA SKUPNOST

IZOLA, Cankarjev drevored 16 b

Uprava Izola	71-630
Plansko-analitski oddelek	71-225
Računovodsko-finančni oddelek Koper	21-048
Oddelek za družbeno pomoč Izola	71-740
Poslovna enota Izola	71-242
Poslovna enota Koper	22-061
Poslovna enota Piran	73-648

Urejanje zadev s področja
stanovanjske izgradnje,
skrb za družbeni
stanovanjski fond

Utrinki iz partizanskih dni

Deklica mi je prinašala čaj

V jeseni leta 1944 sem se poslovila od svojih tovarišev na Dolenjskem in se podala na Štajersko. Pot je bila dolga, težavna in polna nevarnosti. Dvanajst nas je bilo, ki smo čakali na prehod čez Savo. Mokri do kože smo stali na bregu in čakali na čoln z one strani. Zadrževali smo dih in v napetosti prisluškovali, da se oglase naši na drugem bregu. Ne daleč od nas je po cesti patroljirala švabska svojat. Končno je priletel na naš breg kamenček in se izgubil v grmovju. Za njim drugi in tretji. Naš vodja je odgovoril: zagnal je tri kamenčke na ono stran in kmalu je bil čoln tu ter nas popeljal čez de-ročo, kalno Savo. Nekaj časa smo se hodili, potem smo se pri dobrih ljudeh segreli, posušili in prespali. V svitu zore smo se podali zopet na pot, pa smo zašli v veliko ustaško-nemško hajko, da nismo mogli do cilja, do Kozjanskega odreda, ki se je pravočasno umaknil iz Planine na Zabukovjem tja v Savinjsko dolino. Bili smo prepuščeni sami sebi in dobrim ljudem. Premikali smo se po dva, trije skupaj v temnih nočeh pa smo se zbrali v zapuščenih bajti in si razdelili kruh, cigarete in drugo. Strmeli smo skozi razbita okna v neskončno noč in sanjali o zlati svobodi...

Hajke so bile čedalje hujše, nas pa vedno manj.

Zdaj je padel ta, zdaj oni, tega so ujeli, zopet drugi so izginili brez sledu... Preden je zapadel sneg, sem ostala sama... Bilo je nevzdržno, obupno. Kam naj se podam? Vezi nobene, terena ne poznam, okoličani so bili zbegani. Sleherni dan so rinili pre-kleti švabi iz postojank v hribe, kjer so ljudem kradli, kar jim je prišlo pod roke in ko so zapuščali vasi, je izpod streh šinil plamen visoko v sivo nebo. Najprej so se nažrli, sestradani so bili takrat že pošteno, potem pa so požigali v zahvalo. Matere so trepetale, otroci so jokali, moške so kleli... Vse zaman. Pohod uničevalcev je zapustil za seboj razdejanje, jok in obup.

V težkem položaju me je odvedel vaščan na hrib in na strmem pobočju, kjer je bil gozd najbolj divje zaraščen, sva zgradila skrivališče iz malih bukovih debel, smrekovih vej in listja. Skrivališče je bilo podobno medvedjemu brlogu. Vanj sem nanosila še listja in moj dom je bil gotov. Bila sem varna vsaj pred snegom. Ko sem šla po zadnji naročaj listja, da si pripravim ležišče, sem v globoki gošči v jarku zasledila tri gomi-le...

»Kdo počiva tu?« sem vprašala tovariša. Odgovoril mi je, da so tu pokopani fantje iz vasi, ki so se hoteli prebiti k partizanom. Padli so v roke švab-

ski patrolji. Ko so spoznali, da so izgubljeni in da ni mogoče pobegniti, so se z noži spravili nad krvnike in jih dobro obdelali. Se-

veda so vsi razen enega, ki je pobegnil, padli. Vaščani so jih pozneje našli in so jih ponoči pokopali. Bili so najbolj pogumni

fantje iz vasi in so imeli zveze s partizani že vse leto.

Mrak se je spustil na zemljo, ko je mož odšel. Zarila sem se v listje, popila požirek grenkega čaja in strmela skozi malo odprtino v nebo, kjer so se prižigale prve zvezde. Skrivnostna tišina je vladala vse naokrog, le tu in tam je zavela lahka sapica skozi orumenelo listje. Strašno sem bila sama.

Moje misli so se zadrževale pri grobovih v jarku. Pogumni, ubogi fantje.

Proti jutru je začelo snežiti in snega je navedlo do kolen. Vse dneve in noči sem prečepela v utici in drgetala od mraza. Na plan sem stopila le toliko, da sem si nabrala vejic in zanetila ogenj, ob katerem sem si pogrela premrle ude. Pod večer mi je prinašala majhna deklica čaj, ki sem ga v kratkih požirkih pila vso dolgo noč.

Neke noči je završalo okrog mene, suhe veje so pokale. Nekdo mora biti v bližini. Oprezno sem se zleknila na zemljo in napela petelina. Tedaj so švigili mimo mene trije srnjaki in zatem je počil strel. Prisluhnila sem še bolj napeto. Točno sem zaznala korake. In potem sem tudi vedela. Švabska patrolja je kakih petdeset korakov niže od mene šla po stezi. Brez cilja so streljali v gluho noč. Ko je vse utihnilo, sem se splazila iz

skrivališča in se dotipala do grobov. Tišina je bila tako težka; samota tako neznosna, da sem morala k njim, k pogumnim fantom. Bilo mi je dobro pri njih. Hrabri, dobri tovariši, še onkraj groba zvesti...

Čez več mesecev me je peljala pot tam mimo. Čeprav smo hodili malo niže od mojega bivšega skrivališča, sem vendar skočila za hip do grobov in zataknila v grušč zeleno vejico. Tovariši, vaš sovražnik, ki vas je ubil, ni več močan. Tovariši, kmalu zdavimo kot hudournik v dolino in pogazimo vse one, ki nas ubijajo, preganjajo, mučijo. Tovariši, ko bomo pretrgali poslednje okove suženjstva, pohitim k vam in vam naznam veselo vest. Dotlej pa mirno spite, moji hrabri, dragi, zvesti.

In v resnici, 9. maj je bil blizu. Tedaj sem se znašla v tretje pri grobovih mojih tovarišev, ki so mi kratili dolge, samotne ure v mojem skrivališču to zadnjo zoparno zimo.

Stopila sem h grobom, položila na gruščnato zemljo šopek prvega gozdnega cvetja. Drevje je opojno dehtelo, vse je bilo kakor prerojeno, oživiljeno. In ko so se nad menoj oglasile ptice, nisem mogla več vzdržati. Dotaknila sem se gomil, sklonila glavo in zaihtela.

MIMI STARE-BUTINAR

Vesna Angelova, sedmi razred osnovne šole iz Kavadarcev: **PARTIZANKA** (Z razstave likovnih in pismenih izdelkov na temo narodnoosvobodilnega boja, ki so jih izdelali učenci osnovnih šol občine Ljubljana-Šiška in pobratene občine Kavadarci iz Makedonije).

Partizanski tabor odreda heroja Tončka

Na pobudo predsedstva OK ZSMS Radovljica je komisija za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri OK ZSMS, v sodelovanju s predsedstvom občinskega odbora ZRVS, petnajstega oktobra letos uspešno organizirala in izvedla četrti partizanski tabor za Savo na Mlinem pri Bledu. Udeležilo se ga je 405 učenec in učencev osnovnih šol Staneta Žagarja Lipnica, Antona Tomaža Linhartaradovljica, Dr. Josipa Plem-lja Bled, Bratov Žvan Gorje, Tomaž Godec Bohinjska Bistrica. Zavod Matevža Langusa Radovljica, Franc Saleški Finžgar Lesce, iz radovljiške občine.

Prvi partizanski tabor za učence osmih osnovnih šol iz radovljiške obci-

ne je bil na pobudo pokojnega narodnega heroja Antona Dežmana-Tončka, sedmega in osmega junija 1974 na Jelovici. V spomin na to se je letošnji tabor imenoval »Odred narodnega heroja Antona

Dežmana«. Tudi letošnji tabor je imel namen, da se učenci seznani s SLO, varnostjo in družbeno samozaščito, da spoznajo orožje, opremo in vojaške poklice ter življenje v JLA.

Letos je bil komandant odreda učenec osmega razreda osnovne šole Antona Tomaža Linhartaradovljica, Tomaž Avsenek. Mentor odreda je bil predsednik občinskega odbora ZRVS Radovljica Boris

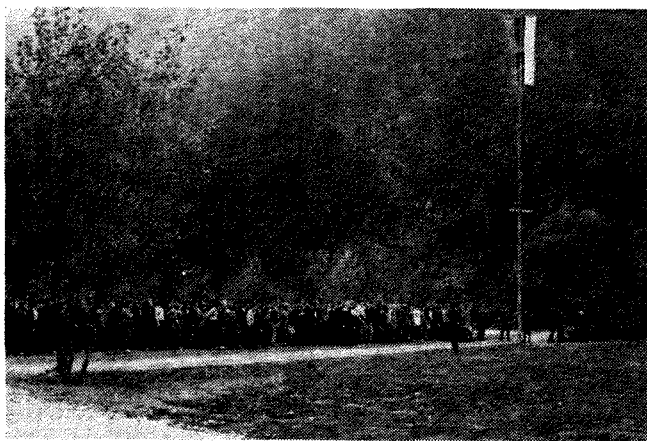
Robič, njegov namestnik pa Franc Mertelj. Vse ostale štabne dolžnosti so opravljali učenci sami, njihovi mentorji pa so bili rezervni častniki iz radovljiške občine.

Učence so pripeljali na

tabor razredniki. Nekaj po osmi uri zjutraj je bil zbor odreda in pozdrav z nastavi. Prisotne je pozdravil sekretar občinske konference SZDL Radovljica, Drago Rozman.

V dopoldanskih urah so vojaki, podčastniki in častniki iz vojašnice narodnega heroja Žvana iz Bohinjske Bele pokazali učencem sodobno orožje in opremo. Seznanili so jih tudi s svojimi strelskimi veščinami. Streljali so tudi učenci. Po odmoru je učencem predaval o vojaških šolah in poklicih tovariš Nikola Ostajič. Za zaključek pa so pripravili taborni ogenj in ob njem izvedli lep kulturni program. Za spomin na četrti partizanski tabor so dobili spominske značke.

CIRIL ROZMAN

Vabimo v Račno

V soboto, 22. oktobra 1977 ob 14. uri, bo v novem kulturnem domu v **Račni odkrito spominsko obeležje nekdanjemu Okrožnemu odboru OF Grosuplje, katerega ustanovni sestanek je bil 28. septembra 1941 v Račni.**

Spominsko obeležje bo odkril njegov prvi predsednik dr. Stane Valentinčič, na slovesnosti pa bo zbranim spregovoril nekdanji sekretar Okrožnega odbora OF Grosuplje Franc Kimovec-Žiga.

Prireditev bo obogatena s kulturnim programom in – **srečanjem nekdanjih aktivistov OF in borcev NOV z domačini Račne in občani nekdanjega okrožja Grosuplje-Stična.** Poskrbljeno je tudi za razvedrilo, jedao in pijačo (za kar so poskrbeli domačini), pokroviteljstvo nad proslavo sta prevzela Gozdno gospodarstvo Ljubljana in Splošno gradbeno podjetje Grosuplje.

Osebnih vabil ne bomo pošiljali, vabijo pa vas:

DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE IN
KRAJEVNA SKUPNOST
RAČNA,
DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE IN
SKUPŠČINA OBČINE
GROSUPLJETER
DOMICILNI ODBOR
NEKDANJIH
AKTIVISTOV OF
OKROŽJA
GROSUPLJE-STIČNA.

ob srečanju nekdanjih skojevcev odkril predsednik RK ZSMS Ljubo Jasnici.

Za to srečanje ne bodo pošiljali osebnih vabil, ker niti ni zbranih vseh sedanjih naslovov članov medvojne mladinskega vodstva, zaščitne čete in vseh tistih mladinskih aktivistov, ki so prihajali na Krupo. Vendar so organizatorji srečanja prepričani, da bodo preko obvestil v tisku in radiu seznanjeni vsi tisti nekdanji borci-mladinci, ki jih veže na Krupo spomin tovarštva in skupnega boja. Prepričani so lahko, da bo gostoljubnost te belokranjske vasi prav tako mogoča, kot je bila v tistih težavnih dneh.

Iščem podatke za: Franca Crnetiča, Josipa Pečarja in Franca Kravosa

Ob priložnosti obiska predstavnikov krajeve skupnosti Ivan Cankar v Mariboru pri predstavnikih mestne skupnosti Center II v Banja Luki smo zvedeli, da so bili 11. julija 1942 ob 12. uri v Banjaluki med drugimi ustreljeni tudi trije Slovenci in sicer: Franc Crnetič, Josip Pečar in Franc Kravos. Ustrelili so jih gestapovci. Vsi trije so bili borci proletarskega bataljona bosanskih partizanskih enot ter so se borili v srednji Bosni. V proletarski bataljon so se vključili aprila 1942.

Z njimi je bil ustreljen tudi narodni heroj Esad Midžić.

Žal niso znani niti njihovi rojstni podatki niti imena krajev, kjer so bili doma niti njihovi ožji svojci. Predpostavljamo le, da so bile družine imenovanih ubitih borcev v Bosni že pred razpadom stare Jugoslavije ali pa so bile izgnane v Bosno leta 1941 in svojci niti ne vedo, kakšna je bila njihova usoda.

Ker želijo imeti v Banja Luki podrobnejše podatke in da omogočimo, da se svojci seznanijo z usodo padlih, **prosimo vse, ki so poznali Franca Crnetiča, Josipa Pečarja in Franca Kravosa, da sporočijo njihove podatke, poklic ter tedanje in sedanje bivališče ožjih svojcev na: ZZZB NOV Ivan Cankar, 62000 Maribor, Partizanska 1.**

RADO PUŠENJAK
Maribor, Maistrova 10
p. Maribor

Franc Lešnik

V 78 letu starosti je na Flekušeku umrl Maistrov borec, Franc Lešnik. Številni ljudje na njegovem pogrebu so dokazali njegovo priljubljenost.

Jože Jurečič

Jože Jurečič se je rodil pred 82 leti v Velikem Mraševem pri Krškem. Že kot mlad fant je moral na fronto v prvi svetovni vojni in bil hudo ranjen, zaradi česar je postal invalid. Med NOB je bil zvest pristaš naše revolucije. Bil je interniran na otok Rab, od koder se je vrnil po kapitulaciji Italije. Nikoli se ni bahal, da je pomagal partizanom, pa vendar vemo, da je vestno opravljal svojo dolžnost, pomagal naši vojski s hrano in s streho.

Julijana Kolman

Maja letos smo se v vasi Planina pod Golico poslovili od Julijane Kolman. Bila je članica organizacije ZZZB NOV, za časa NOV pa aktivna podpornica partizanov.

Konrad Prekoršek

Na pokopališču v Vojniku smo se poslovili od Konrada Prekorška, ki se je rodil leta 1906 v Višnji vasi pri Vojniku. Že leta 1941 se je aktivno vključil v NOB na domačem terenu. Leta 1942 je bil aretiran in mučen v celjskem Starem piskru in nato še na gradu Borl pri Ptuj. Odpeljan je bil v taborišče Mauthausen. Tudi po osvoboditvi je bil napreden slovenski kmet.

Tomaž Klinar

Na Planini pod Golico smo se poslovili od 50 letnega Tomaža Klinarja. Bil je borec Prešernove brigade od leta 1944. Pomembno je tudi njegovo povojno delo v krajevni skupnosti Planina.

Jože Marzidovšek

V Mariboru smo se poslovili od koroškega partizana Jožeta Marzidovška, ki je maja 1944 vstopil med partizane v Solčavi. Bil je v komandi mesta za tem pa član okrožnega odbora OF Celje. Po vdoru okupatorja na osvobodeno ozemlje je postal intendant 1. koroškega bataljona in pokretne bolnišnice v Bistri na Koroškem. Bil je odlikovan.

Jože Humar

V 65 letu starosti je po dolgi in mučni bolezni umrl Jože Humar-Boris iz Banjšic. V rojstnem kraju je začel sodelovati z OF leta 1942, kot predsednik terenskega odbora OF. Njegova aktivnost ni ostala skrita italijanskim fašistom. Ko so ga hoteli aretirati jim je pobegnil in se februarja leta 1943 vključil v partizanske enote, kjer je ostal do konca vojne na raznih četnih in bataljonskih položajih.

Ema Črnilogar

Umrla je Ema Črnilogar, dolgoletna družbenopolitična delavka, aktivistka in članica ZB Kolodvor, ki je pred nekaj meseci dočakala 61 let. Že leta 1936 je bila izključena iz članstva Sokola, na Lavrici so jo aretirali žandarji in zaprli v ljubljanske zapore. Kljub strahotnemu mučenju ni priznala ničesar. Leta 1941 je morala v ilegalo. Organizacijsko je delala v tovarni Motvoz v Grosupljem, bila je sekretar partijske grupe. Leta 1942 je bila izdana in aretirana ter odpeljana v italijanske zapore. Po kapitulaciji Italije se je vrnila v Ljubljano in se takoj vključila v OF. Prejela je več odlikovanj.

Rudi Malešič

Junija letos smo se na Logu pri Sevnici poslovili od Rudija Malešiča, borca NOV od leta 1941. Bil je borec Belokranjske čete, Tomšičeve brigade in Belokranjskega odreda. Odlikovan je bil z redom za hrabrost, z redom zaslug za narod, redom bratstva in enotnosti s srebrnim vencem.

Milan Ivković

Po krajši bolezni je umrl Milan Ivković iz Biške vasi pri Mirni peči. Rodil se je v majhni vasi blizu reke Une v Bosni. Že leta 1941 je aktivno sodeloval z OF. Bil je borec 6. ličke udarne brigade. Boril se je na Kozari leta 1942 v 5. in 6. ofenzivi na Sutjeski in Tejntištu. Prejel je visoka odlikovanja.

Franc Plaznik

Franjo Plaznik se je rodil leta 1909 v Kalu Dol pri Hrastniku. V začetku leta 1943 je že sodeloval kot terenec v krajih Mislinju in Doliču. V NOV je stopil leta 1944 in bil v Tomšičevi brigadi, nato je prestopil v Lackov odred, kjer je opravljal funkcijo intendanta. Za svoje zasluge je bil odlikovan. Pokopali smo ga na slovenjgraškem pokopališču.

Nande Grum

Junija letos je umrl Nande Grum, ki se je rodil leta 1912 v Trbovljah. Maja leta 1944 je stopil v NOV. Bil je borec Prešernove brigade, ujeli so ga belogardisti in zaprli v Ljubljani in v Begunjah. Od tu je bil poslan v taborišče v Nemčijo. Še pred osvoboditvijo se je vrnil domov in se takoj vključil v NOV.

Vekoslav Figar

Konec avgusta smo se v Kočevju poslovili od Vekoslava Figarja. Pokojni Figar je bil tisti prvi kočevski Slovenec, ki je povezoval ljudi z narодноosvobodilnim delom v borbi z nacisti – kočevskimi hitlerjanci. Sam povezan s KP v Kočevju in s pokojnim Jožetom Šeskom, nas je na terenu obveščal in pomagal pri organizaciji raznih akcij. Bil je v raznih nemških taboriščih. V Buchenwaldu je bil v odboru za prevzem oblasti pred prihodom angloamerikancev. Po osvoboditvi se je vrnil v domovino in se vključil v aktivno delo v družbenopolitičnih organizacijah.

Skojevsko srečanje na Krupi

Po vpadu sovražnikovih sil v osvobodeno Belo krajino novembra 1944, se je vodstvo mladinskega gibanja, to je pokrajinski komite SKOJ, glavni odbor ZMS in uredništva Mladine, Mlade pesti in Pionirja premaknilo iz Semiča v bližnjo vas Krupa. Tu je uživalo gostoljubje vse do marca 1945. V to vas so prihajali na posvetovanje sekretarji SKOJ iz brigad in divizij, okrožnih in oblastnih komitejev. V bližnji vasi Gradnik pa je bila politična šola za mladinske aktiviste iz vojaških enot in terenskih organizacij.

Vaščani Krupe, družbene organizacije Semiča ter občinska mladinska in borčevska organizacija Črnomelj so skupno z RK ZSMS ter nekaterimi medvojnimi mladinskimi aktivisti pripravili srečanje, ki bo v soboto, 29. oktobra s pričetkom ob 10. uri, v vasi Krupa pri Semiču. Vaščani Krupe so uredili svojo vas, z lastnimi sredstvi asfaltirali cesto, parkovno uredili parcelo sredi vasi in postavili spominsko obeležje, ki ga bo

Le malo ljudi v Vajski pri Baču ve, da je bila Marija Draženović pred desetletji najmlajši letalec v Jugoslaviji, da je med vojno vodila partizansko letalo. O tem Marija sokrajanom ne govori, čeprav se ob zvoku slehernega letala, ki preleti bačko ravnico, zdrzne. In ni ga dela, ki bi ga naša Marija ne prekinila, da bi s toplim pogledom pospremila jekleno ptico. Tako je že tri desetletja. Vsa njena zveza z letali, je ta njen pogled v nebo nad Vajskom, ki v Mariji vedno budi spomine, polne dragih likov, dogodkov... In ko so se partizanski piloti zbrali v enoti, ki nadaljuje tradicije 113. lovskega polka, da bi skupaj z mladimi letalci proslavili tri in pol desetletja vojnega letalstva, je v vrsti veteranov stala tudi Marija. Bila je srečna. Še več! Srečanje z vojnimi tovariši je v njej za trenutek prebudilo željo, da bi se, kot nekdanj, dvignila v višine.

V nekem že zdavnaj orumenelem časopisnem izrezku piše: »Mali Zlin-XII je ubogljivo drsel po jutranji megli, voden z večšo letalčevo roko. Osmice, spirale, zlet na določeno točko, vse je bilo brezhibno. Le malo njih, razen letalske komisije, je vedelo, da sedi v letalu najmlajši letalec v Jugoslaviji, mila in ljubka petnajstletna, gospodična Marija Draženović.« Tako je reporter »Naših kril« pisal leta 1939 z letališča v Borovem.

Od takrat so jo v kraju, kjer je živela, klicali »gospodična letalka«. To ji je godilo, a ne motilo, da bi se vsak dan osem ur ne vozila z dvigalom, da zasluži za življenje. Popoldneve pa je preživljala na letališču, s svojim »zlinom«. In tako je bilo vse do vdora fašistov, ko se je z družino preselila v Šabac.

Marijo so v Šabcu sprejeli v SKOJ. Bila je vesela, ponosna.

Tudi ko je slišala, da partija poziva letalce v partizansko letalstvo, ni oklevala. Pohitela je v Zemun. Z letalsko diplomom in letalsko knjižico se je

Njena največja ljubezen

Med vojno je Marija Draženović vodila partizansko letalo

javila v komandi komaj ustanovljenega vojnega letalstva. Bilo je 15. septembra 1944. O tem Marija pripoveduje:

– Tovariš Milan Simović, komandant, me je sprejel tovariško, kot letalec letalca. Rekla sem, da bi rada letela, da imam dvajset let. Ni me zavrnil. Skupaj z drugimi letalci me je napotil v letalsko bazo, ki je bila v Pančevu.

Tam, v Pančevu, v letalski bazi, so se rodila mnoga prijateljstva. Bila sem edina ženska v bazi. Tovariši so me sprva gledali z nezaupanjem in bili zbegani, kadar so se obračali k meni. Zdelo se mi je, da ne vedo, kaj bi z mano. Dali so mi posebno sobo, sešili novo uniformo. Vse sem imela razen nogavic, ker ženskih ni bilo v skladišču.

Na skušnji v letenju z novima letaloma »Po-2« in »JAK«, je Marija dokazala da je izvrstna, pogumna in odločna letalka. Tako so se v času, ko so po sremski ravnici ropotali sovražnikovi strojnični rafali, Marija in tovariši usposabljali za borbene polete.

– Končala sem šolo in bila pripravljena, da poletim na prvo borbena nalogo. Medtem ko so tovariši letali na fronto, mene iz komande nikakor niso poklicali. Izgubila sem potrpljenje in odšla h komandantu. Hudovala sem se in to ne enkrat. Pa mi je vedno ponavljal: »Tovarišica Marija, bodi potrpežljiva, letela boš. Vojna bo še trajala.«

Čakanje je bilo Mariji dolgo kot večnost. Izgubila je že vsako upanje, da bo odšla v boj. Strah, da se bo vojna končala brez njenega borbene poleta, je bil v Mariji vse večji. Zato se je odločila, da prekrši predpise.

– Iztihotapila sem se in sedla v »šstormovik« (II-2). Letalec v tem letalu, drugače moj tovariš, ni imel kam. Pa sva skupaj poletela. Zavestno sem prekršila predpise in ni mi bilo žal... Karali so me.

Pozneje je Marija letela s svojim »Po-2«, pregledovala fronto, vzdrževala zvezo... Srečevala se je s protiletalskim sovražnikovim ognjem, vpadala v nevihtne oblake. Vsako nalogo je izvršila na najboljši način.

S svojo enoto, 113. lovskim polkom, se je selila iz letališča na letališče: Ruma, Bački Petrovac, Madžarmečka, Gospodjinci. Bila je letalka in če je bilo potrebno, tudi bolničarka. Tovarišem je šivala gumbe, krpala uniforme.

– Bili smo kot velika družina. Od prvega dne sem bila za vse tovarišica Marija. Pogovarjali smo se o letenju, nalogah, sanjali o svobodi. Nihče me ni gledal kot žensko. Morda zato, ker sem vedno govorila, da je letenje maja največja ljubezen, ki jo nobena druga ne more zamenjati.

Po končani vojni so 113. lovski polk poslali v Skopje. Marija se je kmalu zatem, na presenečenje vseh, odrekla svoji največji ljubezni – letenju – in ji za vedno rekla ne.

– Morala sem – reče z žalostjo v glasu. O tem nerada govori. Ustvarila si je družino in se ji povsem posvetila.

Več kot tri desetletja ni videla vojnih tovarišev, spomine na vojne dni pa ni pustila pozabi. Nasprotno! Na slovesnosti letalstva v Batajnici je v vrsti partizanskih letalcev stala tudi Marija. Srečanje s tovariši je bilo ganljivo... Spomini na dobro in hudo, na borbe tam ob sremski fronti, še žive v njej. Ta mladost in to tovarstvo so njen ponos in ko danes gleda fante, ki večše vodijo železne ptice po našem nebu, tudi tam iznad njene hiše v Vajskoj, jih z vznemirjenjem v srcu spremlja s pogledom, s spomini.

RADOLJUB MATOVIĆ

Iz govora tovariša Janka Rudolfa na Kureščku

Druga SNOUB »Ljubo Šerčer«

Na proslavi 35-letnice ustanovitve 2. SNOUB »Ljubo Šerčer«, ki je bila v soboto, 8. oktobra na Kureščku, je govoril predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf. Uredništvo izpolnjuje obljubo bralcem, ki jim jo je dalo v zadnji številki, in objavlja govor tovariša Rudolfa v nadaljevanjih.

Sestega oktobra je minilo 35 let od takrat, ko sta na teh položajih tovariša Ivan Maček-Matija in Aleš Bebler-Primož ustanovila Šerčerjevo brigado. Poleg Langijeve čete sta bila odredena v brigado tudi tako imenovana Lukov in Jožetov bataljon, pozneje pa naj bi se pridružil še en bataljon, sestavljen iz borcev Dolomitskega odreda.

To je bil uradni začetek borbene poti Šerčerjeve brigade, na kateri je častno izpolnila svoj dolg in si na svoji borbeni poti zmagovito utirala pot skupno z vsemi drugimi enotami, ki so se borile za narodno in socialno osvoboditev slovenskega ljudstva. Ta dan pa seveda ni bil začetek za nekaj sto borcev, saj se je njihova bojna pot začela že dosti prej in so po začetnih uspehih partizanov v letu 1941, pa tudi po težki zimi 1941/42 v veliki partizanski ofenzivi spomladi 1942. leta mnogi borci iz Notranjske, okolice Ljubljane, pa tudi mnogi Ljubljanci zavzeto sodelovali v vseh borbениh akcijah – od Koželjske čete prek Šerčerjevega polbataljona, pa kasneje Krimskega, Notranjskega in Kočevskega odreda.

1. Med ofenzivo

Partizanska ofenziva 1942. leta je ustvarila veliko osvobodeno ozemlje – od žice okupirane Ljubljane pa do Kolpe. Skratka, doživela je razmah, ki je bil posledica zavestne odločitve vseh poštenih Slovencev, zlasti na tem področju, da se odzovejo pozivu Osvobodilne fronte in Komunistične partije, na osvobodilni boj slovenskega naroda, za njegovo socialno osvoboditev in za borbena združitev z vsemi bratskimi narodi Jugoslavije, v kateri naj imajo delovni ljudje človeka vreden in odločujoč položaj.

Komunistična partija Slovenije je s pozivom na vstajo tako jasno in prepričljivo začrtala svoj borbeni program, ki se je izoblikoval že mnogo let pred vojno v težkem ilegalnem delu komunistov-revolucionarjev in ki je bil dokončno izoblikovan na ustanovnem kongresu Komunistične partije Slovenije 1937. leta na Čebinah, da je lahko predstavljal tako moralno silo in zagotovilo za prihodnost slovenskega naroda, kakršno se je potem pokazalo v pripadnosti Osvobodilni fronti, v vključevanju v partizanske enote in neumornem aktivističnem delu širom naše domovine. To je bila volja in zavest, ki je ni mogel zavreti niti okupatorjev teror, niti podla in zahrbtna vloga domačih izdajalcev, ki so se za ceno svojih razrednih in strankarskih interesov udingali okupatorju, ne meneč se za resnične zahteve in interese slovenskega ljudstva. Le tako si lahko odgovorimo na vprašanje, zakaj velika italijanska ofenziva, ki je trajala od julija do novembra v vsej tako imenovani Ljubljanski pokrajini, s katero je okupator nameraval dokončno razbiti sloven-

ske partizansko vojsko, številne aktiviste Osvobodilne fronte, narod pa ustrahovati z najhujšimi represalijami, z množičnim pobijanjem poštenih ljudi, s požiganjem celih vasi, vse to pa ob izdatni pomoči belogardističnih in drugih okupatorskih pomagačev, ni uspela.

Posledica velike italijanske ofenzive in strahovitega nasilja nad prebivalstvom je sicer bila ta, da so se nekatere enote začasno razbile, nekaj omahljivcev se je tudi predalo, belogardistična svojat pa je prilezla iz mišjih lukenj, prepričana, da je napočil čas, ko bo lahko z ognjem in mečem ustrahovala slovenske delovne ljudi. Tako je v tem času nastala vrsta belogardističnih postojank v pomembnih vaseh na Notranjskem in Dolenjskem. Za trenutek je bil ustvarjen videz, kot da je osvobodilno gibanje zastalo, toda kmalu je tak videz zamenjala resnica, ki pa je bila seveda povsem drugačna.

2. Reorganizacija partizanske vojske

Že med roško ofenzivo je slovensko partizansko vodstvo pričelo z ustanavljanjem partizanskih brigad kot novih formacij, v katere naj preraste partizansko gibanje in ki naj odslej predstavljajo resnično slovensko partizansko vojsko. Kaj hitro so se organizirale in pričele z borbenimi akcijami prve štiri partizanske brigade: Tomšičeva, Cankarjeva, Gubčeva in Šerčerjeva. Vse te enote so od samega začetka pomenile novo kvaliteto v partizanskem bojevanju, saj je bil njihov strateški in taktični cilj opredeljen v celotni zamisli nadaljnega osvobodilnega boja na Slovenskem. Zato so poslej te štiri enote operirale tako kot je najbolj ustrezalo celotni situaciji na tem območju, ne glede na to, od kje je kaka brigada izhajala in kje je bila, če tako rečem, doma.

Tako je tudi brigada Ljube Šerčerja sicer pričela svojo bojno pot na obronkih Mokreca in Krma, pa preko Notranjske, Dolenjske do Štajerske in Koroške vodila neizprosno boj vsepovsod, kjer se je za to pokazala potreba. Naša brigada se je tako rekoč rodila v ognju borbe, saj je prvi bataljon takoj po ustanovitvi izvedel svojo prvo veliko akcijo na Padežu, ki je predstavljala borbeni začetek neustavljivega pohoda zmagi nasproti.

Tudi tretji bataljon, ustanovljen iz borcev Dolomitskega odreda, je svoj ognjeni krst preživel takoj ob ustanovitvi, konec oktobra, na borbenih položajih Korena, Ulake in Samotorce nad Horjulom.

Ta prva, dovolj pomembna akcija, je bila začetek stapljanja borcev, ki so prišli iz različnih enot v tretji bataljon, v katerem so se kasneje v teku borb in drugih akcij izoblikovali v enokopravnega partnerja prvega in drugega bataljona, ki sta več ali manj že prej delovala v enakem sestavu.

(se nadaljuje)

ROBERT BUŽAN,
tretji razred Osnovne šole
Janka Premrla-Vojka,
Koper

Dr. Franci Zwitter

Torek, 11. oktobra 1977

Predsednik CK ZK Slovenije France Popit in sekretar IK predsedstva CK ZK Slovenije Franc Šetinc sta sprejela delegaciji osrednjih slovenskih organizacij na Koroškem, ki sta jih vodila predsednika ZSO dr. Franci Zwitter in predsednik NSKS dr. Matevž Grilc.

Dosedanji podpredsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije Rudi Čačinovič je bil z ukazom predsednika republike imenovan za prvega jugoslovanskega veleposlanika v kraljevini Spaniji.

Sreda, 12. oktobra 1977

Predsednik Tito je s člani delegacije odpotoval na več dnevni prijateljski in uradni obisk v Francijo. Na pariškem letališču Orly ga je pričakal francoski predsednik Valery Giscard d'Estaing.

Na beograjskem sestanku KVSE se je začela razprava o gospodarstvu, znanosti in okolju v Evropi.

Na nekajdnevni obisk k našim oboroženim silam je prispel ameriški obrambni sekretar Harold Brown.

Četrtek, 13. oktobra 1977

Predsednik Tito je drugi dan obiska v Franciji položil venec na grob neznanega junaka ter se srečal s številnimi osebnostmi in našimi delavci, ki so začasno zaposleni v Franciji.

Porota zveznega sodišča v New Yorku je spoznala za krive tri teroriste, ki so 14. junija letos napadli poslopje stalne jugoslovanske misije pri OZN in pri tem ranili hišnika. Sodba, obsojeni so lahko tudi na dosmrtno ječo, naj bi bila izrečena 17. novembra.

Petek, 14. oktobra 1977

Bivši britanski premier Heath je izjavil: »Jugoslovanska neuvrščenost je življenjskega pomena za mir v Evropi. Vsak poskus spremembe takšnega stališča Jugoslavije, najsi bo znotraj ali zunaj, bi rodil zelo nevarne posledice.«

Predsednik Tito je končal uradni del obiska v Franciji.

Sobota, 15. oktobra 1977

Na proslavi ob 500 letnici Krškega je sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc odprl nov kulturni dom.

Švedska vlada je sklenila, da bo odpisala del državnih posojil in kreditov državam v razvoju v višini okrog 3,8 milijard novih dinarjev. Podobno odločitev je pred kratkim sprejela tudi kanadska vlada.

Pri ZZB NOV Jugoslavije je bila na obisku podobna borčevska organizacija Alžirije. Sprejela sta jo tudi predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Kosta Nadj in predsednica zveznega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov Mara Radić.

Ponedeljek, 16. oktobra 1977

Predsednik Tito je prišel na prvi uradni obisk na Portugalsko. Na letališču ga je pozdravil predsednik portugalske republike general Eanes.

Z otvoritvijo razstave »Leposlovje v NOB« v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani se je začel letošnji jugoslovanski mesec knjige.

Mara Radić

Zgodba tesarja Mile Nekića

In sedaj, naenkrat, se je tesar, graditelj Mile Nekić ki je, kot vemo, tudi pesnik – delavec, resnični delavec – samoupravljaec, delavec, ki se intenzivno in nenehno samoizobražuje znašel v dvomu, v krčevitem razmišljanju in težki muki: Kaj od vseh teh knjig, ki jih je danes tako ukaželjno in poželjivo listal, jih držal v rokah, kupiti? Katere knjige so mu v tem trenutku najbolj potrebne? Vse te knjige, razumljivo, ne more kupiti, ker vse skupaj stanejo, nič več in nič manj kot dvaindevetdeset (92) tisoč starih dinarjev (tretjina njegovega osebnega dohodka), a njegov osebni dohodek je bil prejšnji mesec vsega 270 tisoč starih dinarjev, ker je bila vrednost točke tega meseca vsega 1900 starih dinarjev (plačani so namreč po nekakšnem točkovanem sistemu!).

Od dohodka, ki ga je dobil ta mesec, bo moral 80.000 starih dinarjev odšteti za stanovanje – podnajemniško sobico – 100.000 starih dinarjev mora obvezno pustiti za hrano, a moral bi ta mesec vsaj dvakrat oditi na vas k staršem, moral bi tudi kupiti toplejšo srajco ali, oh, usnjen suknjič! Jesen je, pa se je ohladilo. Moral bi... moral bi... Torej, več kot jasno je da vseh teh knjig ne more kupiti, a moral bi jih obvezno kupiti, ker jih v knjižnici, v njegovem mestu, ni... A da bi se zgrajeval in razvijal kot uspešen in dejaven samoupravljaec – mora nujno spremljati in poznati literaturo, ki piše o socialističnem samoupravljanju, in sploh, o vprašanjih in problemih naše družbenega razvoja.

MLADOST – 7. oktober 1977

Kozara je ostala v mojem srcu

Božana Vidović, mladinka iz Stuttgarta, piše:

– Na Kozari je delalo 450 mladih, razvrščenih v deset brigad. Imeli smo čast, da smo prišli v eno, po letih, najmlajših brigad na Kozari. To je bila brigada tabornikov iz SR Bosne in Hercegovine. Ko sem prvič dvigala zastavo na jarbol, to našo svetlo trobojnico s plamenočo zvezdo, je v meni vse gorelo. Bil je to pravi plamen.

Najbolj žalostni trenutek? ... To je bilo slovo.

Vsi smo jokali. Ljudje in imena so ostala v spominu: Josip, Svetlana, Alma, Jaska ... In mnogi drugi.

MLADOST – 2. september 1977

Obrnjeni k svoji domovini

Poudarjajoč, da je danes v svetu okoli tri milijone naših izseljencev in njihovih potomcev, ki so iz svoje domovine odšli pod raznimi zgodovinskimi in socialnimi pogoji, je Aleksander Bakočević, član sekretariata predsedstva SZDL Jugoslavije, rekel, da je pozitivno razpoloženje naših izseljencev do Jugoslavije množičnejše in razvitejše kot kdajkoli poprej. Kakor se vidi, je vse večje tudi število tistih, ki obiskujejo svoje sorodnike in svojo domovino in ki se z zelo pozitivnimi vtisi vračajo iz Jugoslavije. Zato mora naša politika do izseljencev še kako voditi računa o omenjeni slojevitosti in značaju jugoslovanskega izseljenstva.

POLITIKA – 21. september 1977

Naproti neposredni vladavini delavca

Dr. Stipe Šušar:

– Če ne gre socializem takoj naprej v smeri podružbljanja proizvodnje, naproti neposredni vladavini delavca, stagnira in zaslužujejo ga odnosi stare družbe, socializem postaja samo politični omot za kapitalistično družbo brez kapitalistov.

VUS – 8. oktober 1977

dr. STIPE
ŠUŠAR

Prihodnost, polna človekove svobode

Kosta Nadj, predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, je rekel:

– Poglavitno je, da značaja naše družbe in njenih prizadevanj ne opredeljujejo ostanki starega v njej, temveč nenehno in vse bolj elementi že navzoče prihodnosti, polne človekove svobode, ki mu bo omogočila, da se v skupnosti svojih človeških interesov izrazi kot samoupravljaec v demokratični skupnosti proizvajalcev.

DELO – 11. oktobra 1977

Preveč jugoslovanski

Mitja Ribičič je na tiskovni konferenci pred pripravi na konferenco radiodifuznih organizacij neuvrščenih dežel v Sarajevu dejal:

– Na mednarodnih srečanjih smo Jugoslovani kot organizatorji prepogosto preveč jugoslovanski. Kar pogledamo nedavno mednarodno srečanje o vlogi žensk. Prvi dan je bil v celoti namenjen samo našemu predstavljanju naših žensk v samoupravljanju, žensk tako in drugače in sploh žensk. Kaj se nam je bilo treba toliko bahati, ko pa smo pri uveljavljanju žensk v naši družbi še daleč od tistega, kar bi moralo biti! Pred volitvami najboljše vidimo, kje smo v prisotnosti žensk v našem delegatskem sistemu in sploh družbenopolitičnem življenju.

VEČER – 13. oktobra 1977

MITJA RIBIČIČ